

సర్వస్వామ్యములు గ్రంథకర్త
ద్వితీయముద్రణము - 1958

వెల 2 - 0 - 0

పరలక్ష్మీముద్రాశాల
చిరంజీవి - 2

•

క ర్మ శ త క ము

•

•

ఓసఖా ! ప్రియభార్యావియోగ మెఱుంగ
నట్టి యోపూర్వసత్కృతీ ! యకట ! నీవు
కర్మశతకంబు చదువకు ! మర్మఘాతి
నీ వెఱుంగలేవు దానిలోనిదగు — .

•

ఉత్క్రమణము

[కర్మశతకము : ౧ న పది]

నారాయణ ! నారాయణ !
 నారాయణ ! దేవ ! లోకనాథ ! మురారీ !
 నారాయణ ! నారాయణ !
 నారాయణ ! కృష్ణ ! విశ్వనాథ ! ముకుందా !

నాకనుగూల్గి లో నమరి నావగు కన్నులు చూచుచున్నవా !
 నాకుటిలంపుమై నమరి నావగు ప్రాణము లాడుచున్నవా !
 నా కని చెప్పకొను దగినట్టిది నస్తువు నిల్చియున్నదా !
 నాకృత మెల్ల నన్ను విడనాడక వెంబడి వచ్చుచున్నదా !

గ్రీకున యామదండపరిఘాతముచే మఱి దేహమెల్ల ది
 మ్మెక్కినదేమొ నా నెచటి వెచ్చట నచ్చటి వచ్చట మెయి
 ద్రిక్కక నాదుప్రాణములు నిల్చెనో తా విది సూక్ష్మభాధ లే
 కక్కట నాకు స్తంభవిషయంబుగఁ దోచెడు దేహమంతయుక

పోనూను వేది పోయినదిసా! మఱి యెంత తరుకొంటినో సరే!
 ఆయచుకొన్నయం తయిన దౌ నిది యిప్పటి కెన్ననాళ్ళబా
 ధాయతి యాతరించినది యక్కట! యెవ్వరు లేనియట్లు నే
 నే యునాడ లక్ష్య మిడియించెను నేరుపుగల్గు బ్రహ్మకుక్

ఓయ! యదృష్టహీనుడ! అవలో! ఎరిచూడగరావొచూచినా
 వోయ! అదే నిజమ్ముగ నెవో యొకయాశలు వేసవేలు, హ
 హ! యెద పెరిచికొంటి నని యన్నియు చూడుమ యెట్లుతెనవో
 నాగొడ లేమొ ప్రాచలనాబున కింకను స్వస్తి చెప్పుదుక్

గోతికిఁబోలె నున్న దిదిగో నను మీరలు పట్టుకొండు నే
 పోతిని నేలలోకి, దిగిపోయితి, బోవుచునుంటి నన్ను మీ
 రితటి బాధపెట్టకుడ యీగతి నాగతి నన్ను బోవనీ
 కీతిను వేల నిల్ప మది నెంచెద రాపురుగా ననాపురె

ఈనిముసంబుదాడ గ్రహించకపోతిన యెంత కెంత కా
 శానిహతుండ నైతిఁ గలుచుంబులు సర్వము నేన చేసితిక్
 నానిలువెల్ల నగ్గి లలనా! దరికొల్పితి వొక్క లిప్తహ
 నే ననుభూతికిక్ దగుదు నెంతకు బ్రహ్మ యెఱింగి యేరెఁబో

ఇటు లొడలందఁ నఁజూకొననీయదు సౌధముటంచు మున్ను ను
 ర్ఘటమయినట్టి స్పర్శపుసుఖం బొనఁగూడెను దీనిదేహమం
 తట శవ మందురా ! యిది మదంబుచు పొందిన నాకుచేత ని
 చ్చట శవదృష్టి పొందదునిజంబుగఁ బొందనిదేమొ పొందుచుక-

ఈయెదురొమ్ముపై నొరిగి యే సది యెన్నిదిసంబు లైననో
 ప్రేయములైన కొరికలు పెంచిన తొమ్మిదిమాసముల్ శూ
 శ్రీయుతిముల్ పురస్కృతినిఁ జేకొనె నన్నిది వీరరానిదై
 పాయనిదై సుగాఢముగఁ బట్టిన కౌగిలి నన్నుఁ జేల్చుచుక-

నాకులాంగనయానసము చెక్కులద్దనిం
 డకట న న్నడుపెట్టకుండు మీరు
 నాప్రియురాలికంఠము కౌగిలించనిం
 డీకరమ్ములు లాగఁబోకుఁ డీకు
 నాస్త్రీయుగమ్ముపై నక వ్రాలనిండు వె
 న్నకుఁ బట్టి నన్ను లాగకుండు మీరు
 నాయధతయపువెంటనె పాడుకొననిండు
 వల దంచు నన్ను నాపకుండు మీరు

ఒక్కయేడాదిగ లేని దున్న దంచు
 ముంచు న్యగ్ధమ్మగాఁ దలపోసికొన్న
 దీమహాశాసముద్రమ్మ లింకుకొన్న
 దీతుదిసుఖమ్మ ననుఁ బొందవిండు మీరు

ప్రాయశ్చిత్తము

[కర్మశతకము : ౨ వ పది]

ఈయాచారముమాత్ర కాక మఱి యేవే మైథిలీశీల ! యీ
ప్రాయశ్చిత్తము నీ కనాచ్యములు పాపంబుల్ పఠించున్ ద్విజుం
డాయుర్దాయము కొద్దిలోనె సురలోకారాధనీయాచ్ఛశీ
లా ! యత్యున్నత వీవు నోసి పఠిశీలా ! నన్ను మన్నించవే

నీవు వేలుపుటూరివేవెల్గురేకవు
కేవలమును మృదాకృతిని నేను
నీవు సదాచారనిష్ఠాయతాత్మవు
కడు దురాచారనిష్ఠుఁడను నేను
నీవు నిశ్చలమనోభావాభిరామవు
సరి చంచలాతిచంచలుఁడ నేను
నీవు స్త్రీరూపమందిన గేహభగ్గుమ
వాకనీతి కొదుగని యులిపి నేను

ప్రకృతి నచ్చమ్ముగా నీవు నికృతి నేను
నా పాపము మహాభయములనడుచు
నేనుకృత్యముల మొ నాయెల్లు నీవు
లీలగాఁ గొన్నినాళ్లు వెల్లించినావు

సుమనసాసితముల్ సుఖాలయము వేళ్ళోత్తిర్మయస్వస్తిలో
కములం దుండి వినిగ్గమించితివా నాకై దివ్యపూతత్వగు
త్తమతాఁడునైతి త్యజించి నను నేతర్పూర్వయోగవ్యతి
క్రము నాలోకము లేగితే మఱల నిర్దాక్షిణ్యమునైతింబలెక

వర్తనచేత నిక గొలువనచ్చును మానసనిధి దేవతా
మూర్తిని నీవు నాయెడలఁ బొందిన మానుషమైన ప్రేమ నా
శీర్షిక హేతువైన దతికించిన యాయగు కింత తెలిచి న
న్నా ర్థికి గించి సౌభవ మంటితి నాయెడఁ జిచ్చువెట్టుచుక

నీ విట దివ్యతేజములు నింపితి తేనెలు వార్చి తంతవై
దేవి! పరిత్యజించితివి దీనిని వ్యర్థరీరముక బురా
శ్రీనివృత్తప్రభల్ గలపరిచిన యియ్యని నేటి కింత తే
జోవిగతంబు నింత మధుశూన్యముగాఁ గనిపించు నేటికో !

నియమృతిప్రబాచ్యుటలు నిండిన నీనివసంబుచేత నీ
కాయము పూర్వము త్పివనికాయము పూతివరిత్రుఁ డేరు నీ
యాయశిశ్నభావనివయం బగుటక ముఖి నేడు చుండు మీ
కాయము కట్ట నేరు నొకకట్టరు రెండును దగయోగ్యముల్

నీయం దే నతిదోషకారి నది కానీ లోపలం దాచి యీ
ప్రాయశ్చిత్తము నాకుఁ జేసితివి తీరా సాఖ్యమా వేళకుఁ
నాయా వేళము మాడుమా బగులు తేనా నీకు నేనుక ఘట
ప్రాయశ్చిత్తము చేసెదన్ జవరి కగ్గాగభవిష్టాశ్శుడన్

తొలినాళ్ళక యజమానినై పసపు శ్శెత్తుక గుంకునాఁ దెత్తు చీ
రలు శ్శెత్తుక సకలమ్ము త్తెత్తురు డరిద్రస్వామి నాసగ్యముక
వలయింతుక యజమానికిన్ బదులు తిన్న! నేను నిక్కమ్ముగాఁ
జెలి! నీ కేమటి భగ్తనా! కొడుకునా! చిత్త్యగ్నికృద్వ్యక్తి నా!

ప్రేయోరూపము దాల్చి వచ్చినది గోదేవి నాయంటికి
నాయజ్ఞాసముచేతఁ గొన్నిదినముల్ నా బీమిచేఁ గొన్నినా
ల్లాయానందతగంగపూజలకుఁ గానై తక్ జ్యోతాజ్ఞానుడై
శ్రీయుక్తుం డయినంతలోఁ గుపిత చేరెన్ గారి కైలాసముక

ఛద్మాకాగము పూని దేవత లుదంచప్రేములై మానవుల్
 సద్గంబుల్ మఱి సేవవత్తురు తిరస్కారమ్ము విజ్ఞానసం
 పద్మత్తుల్ పొనరింతు వారిదెస యౌర్భాగ్యుల్ మనుష్యుల్ క్రుధా
 సద్ముల్ సౌరపథానుగుల్ సురలుధీనంసుల్ హతుల్ మానవుల్

ద హా న ము

[క ర్మ శ త క ము : 3 వ ప ది]

నిశలురు బవళ్ళు సుఖము పండించుకొన్న
నాపొలము భగ్గుమన్న మంటఁ బడిపోయె
ననిలజనమున సురసుర లాడిపోయె
మంట పెల్లున మలమల మాడిపోయె

ఇది యొకనాఁడు సోగతన మేచిన ప్రేమమనోజ్ఞ దీపికా
మృదులవిచిత్రవేదితులు మించిన సంస్కృతిదుఃఖభార మె
ల్లఁ దిగిచి దివ్యసౌఖ్యములు లాదిన మోవానసౌధ మిప్పు డి
య్యది చితివహ్నిలోఁ జటపెటారవభీకర మయ్యె నేటికొ !

ఘోరబాసలలోని ముగ్ధభావము లేరి
కొని తెచ్చికొని దాచికొనిన చోటు
అల దిశాంగనల వీహారార్ద్రాయునీ
చికలలో సోగను తేల్చికొను చోటు

పాజన్యసంస్కారపరిణామపరిణాహ
 మాచి కౌగిట బూనినట్టిచోటు
 నాతనూసృష్టిలగ్నాఖిలాణువులలో
 నమృతసేచన చేసినట్టి చోటు

కోరి పితరు లాశలు పెంచుకొన్న చోటు
 నాసగోశ్రులు మరియాద నాటు చోటు
 నాకు నిలువేల్పు లభిలాష ననచు చోటు
 ఈగతిఁ జితాగ్నిభస్మమై యేల సోవు ?

ఇచటఁ దర్పితులై సవేష్పితాబులు గన్న
 పితరు లెంత కృతఘ్నమతులొ కాని

ఇచటఁ బూజితులైన యిలువేల్పుల సమూహ
 మయయె తా నెంతదుర్దయనె కాని

ఇట సమర్పాప్రీతి నెసఁగి దీనన లిచ్చు
 ద్విజకోటిమన సెంత బిరుసా కాని

నాపూర్వజన్మపుణ్యం బెంత యల్పమై
 నదియె మీ నాతిమీ సంబా కాని

త్రి శ త్రి

నాకనుల యెట్టయెరుటన నాశనీగ
నామంమారమైన యీభాగ మెల్ల
పెడపెడ దహించికొనిపోన మిడిసిపడెడు
గ్రుడ్లు పెట్టుక నే జూచుకొంచు నుంటి

ఇది విన్నదాక నాయెదమీద నాత్రిచు
కొనిపట్టి మందారకుసుమమాల

ఇది యింతదాక నాహృదయసంగతచూచు
నందవిర్బరణికన త్రగంగ

ఇది నేటిదాక నానుదిలోన వెలిగెన
దీపించి నా మృతదీపకళిక

ఇది యింతవఱకు నాయీమైగగుర్పాటు
కాంచిన చల్లని గాలిలోన

ఈచిత్రావహ్ని ఘోరజిహ్వికల చేత
నాకంబడి రేకులను జీలినదియు బిందు
వితతి శోషించినదియు దీప్తిని లయించి
నదియు శైత్యంబు హరియించినదియు నయ్యె

ప్రాళేయగిరిసుతాఫాలకుంకుమరేఖ

రాణించు శుక్రవాచనీతాబు

నానానయసఘట్టసముల కోర్చిన ద్వాద

శాదిత్యకృతసమస్కారనియతి

గాయత్రితోఽబాటుగాఁ జూచుకొన్న సాం

గకననగ్రహపురస్కారనిష్ఠ

బ్రహ్మర్షణంబుగాఁ బ్రతికార్యమందు పూ

నిన సగ్వదై ననన్నిహితబుద్ధి

కేవలము మత్పురాజస్మకృతమహాఘ

బలమునకె లొంగిపోయె నాబలము బుస్సు

మన్న త్రాచుల నాల్కలకన్నఁ గూగ

ఫణితిగల యీచితాగ్నిరూపంబు తాల్చె.

తనప్రేమలోతు చిక్కని దృగంతచ్చటా

శ్రీఁగాని నోటితోఁ జెప్పలేదు

తనదుఃఖభార మెల్లను నిశ్చలాపాంగ

ములఁగాని నాల్కతోఁ బలుకలేదు

నాదైన గోచరసంతతి ఖాష్టవాల్కుట
 చేగాని బిచ్చాగో జెడతేను
 తనమహానాన మింతిని చూపుఁ దళతళ
 యాలికికాసి మాట నూదలేను

ఈమె యోగిని కనులందె యెల్ల బ్రదుకు
 బ్రకికె గనులందె సామియల్ వదలిపెట్టె
 ఆకనులదీ ప్రికె యేమె యగ్ని యిట్లు
 ఆజ్వలజ్వహ్వ వెగపరలాడుచుండె

కూటికి లేక చిక్కులుపడనాళ్లలో
 సీమెను నిలిపిన దీమెకొఱకు
 అతినియోగపుముష్టి నఖిలమిత్రుల ధనం
 బెదఁ గుండి కొనినది యీమెకొఱకు
 అన్నిసా ధ్వాత్మహత్యాబుద్ధి పెడఁద్రోసి
 యిలమీఁద బ్రకికిన దీమెకొఱకు
 గదపూర్ణమైన నాకాయంబు బహుయత్న
 మేని రక్షించిన దీమెకొఱకు

ఇపు డెరికోసమోకాని యేను బ్రసికి
యుండు టపు నపు నాపిల్ల లుండినారు
వారు నాప్రాములయందు బల్లు ల్లు
లదుకుకొన్నారు నాచాపు నడ్డపెట్టి

మనసువికారమెల్లను నాకె కల దట్టి
నన్ను సమ్యక్చిలుతెన్ను నడవి

లక్ష్మీ నాయెడఁ జంచలాతిచంచల అట్టి
నాయిల్లు భాగ్యవంతంబు చేసి

వట్టిసీరసబుద్ధి నట్టినన్ను గసోత
పథముల సత్కవీశ్వరునిఁ జేసి

గదపూర్ణదేహు న న్నిద నాఁది నాకు ని
ర్గమన కారోగ్యభాగ్యంబు నొసఁగి

ఇతరు లెవ్వరు నెఱుంగని యీహాస్య
ఫణితి నను నేలుకొనిన నాపట్టమహిమి
నిర్దయునిచేతి నాచేతి విహత యయ్యె
అనిలముఖమున స్పృష్టమోరాఘుచేత

పానుక్షుధాతురుసగిది జిహ్వలు చాచు

సాగుసుక్షుణికి జోహారు లనుము

కృత్రిమభయము పుణ్యకృత్రిమము కోరు

భూతినాథుచ కిన్నిజోతి లనుము

దానాతినాథారుతాపబుద్ధికి బ్రాహ్మ

ణశ్రేణి కొక్కసగ్రణామ మనుము

అత్యల్పము శనాత్తమగు ధన మ్మాసించు

చండాలతితి కొక్కదండ మనుము

ఈశ్వరాస్థవాయుసగృధ్రశునక

సంతతికి నొక్క వే నమస్కార మనుము

ఓవిచిత్రపు ప్రాణిసమూహమా! పు

నఃపునఃప్రణామమ పూవినారు మీకు

సంచయనము

[కర్మశతకము : రవపసి]

ధ్యానించుచున్న గాయత్రీమహాదేవి
యపరాధమున నెత్తి నణచినట్లు
పూవియున్నవ్రతంబు పూని భగ్నము చేసి
కొన శనైశ్చరుఁ డాచి కొట్టినట్లు
అసదుపస్థితుఁడు మార్తాండదేవుఁడు నన్ను
సీనాస్తికుని విగ్రహించినట్లు
తల్లి యవల్ల విత్తక్రీతభూదేవ
తాపూజలచు గాలఁ దన్నినట్లు

అణఁగిపోయితి గిలగిల లాషిపోతి
లొంగిపోతిని దల పగులంగఁబడితిఁ
బంచభూతములార ! యీప్రాణమున్న
శవము చూచితిరే యెల్లు సాగుచుండె

ఒకనాడతనుగూర్చి ప్రశ్న యిడ నే నోతివ్వి ! నే చచ్చిపో
నకటా ! నీవును జచ్చిపోయెదవంటే యుష్మిన్ విశాతంబునై
చకితంబై చను చూపు చూచినది లజ్జాహీనుడన్ నేన యూ
గక ప్రాణంబులు మోయుచుంటి బహుభాగంబైన యూసేనిని

ఈచండాలురు నిల్పు చల్లుకొని సీయిప్రేతవహ్నిచ్చటల్
వే చల్లార్చుక బాగు లెత్తికొని నిర్భీతిన్ జనన్ నే నుభ
శ్రీచండాలుడ వింటి కేగి నిశ నిద్రించన్ జితాగ్రతఁగా
బాచారం బెటు సాగు నిప్పటికి నీయందే సగతౌముతిన్

ఏమో నాయెన ప్రేమ సన్నగిలినట్లే యెంచుచున్ నీకు మగ
దో మాకో యెదియేని నే కొసగవిన్ దోసంబు నాచిగతు నే
నేమో నీ కఖిలమ్ము నై నగతి నట్లే నీమనస్తృప్తిగా
నీమై నీతునికర్మ చేసెదనె తన్వీ ! చేతులారంగనై

తల కొరివి పెట్టి గక్కరింపులను నీవు
బ్రతికియున్నప్పు చాలనిభర్త యితఁడు
తల కొరివి పెట్టి గక్కరింపులను నేల
బాసినప్పుడు చాలిన భర్త నేను

చెల్లంగనీక సీసుఖము చింతలు శాధలు పెట్టిపెట్టి నే
 నెల్ల విధంబులఁ బూరిక లేరితి ప్రాణము శోష పొంది నీ
 వల్లము కురిసి నే బ్రతికియున్నదివగుల నేడు దూఱునై
 యెల్ల విధంబులఁ బూరిక లేరుచునుంటిని నిక్క నంబుగాఁ

శ్రీమ సొందువేళ విశ్రాంతి నాటొమ్మపై
 నూనిన దిది తలఁగోని బొమిక

సర్వంకషముగ వత్ న్నూని శాపము
 శ్రోనిన దిది యెవఁటొమ్మనెమ్మ

సుఖకర్త మునకు భాసురసప్రసాదము
 యీరాజిత స్మిది యెముకదోయి

సంవాహనా తలజ్జాముగ మూరుద్వ
 యంబుఁగోనిది యిది యస్థియుగము

ఆసుఖానేహములఁ బోల్చునైతి వీనిఁ
 గుపితవై యెంత తరియిగచుఁ గొంచు వచ్చె
 అంతులేని మహావ్యాధి నాశ్రయించి
 సాగి నాయెట్లయెదుట సాక్షాత్కరించె

నిరీజాస్థివయంబు ని న్నెడఁదఱో నిగిగిమకోనైన నం
తిర్రామూమధుభావ మేఁచుకొనైనైక మాంసమజ్జాస్పగం
తిష్టంభోల్బణ మూని నాను నయనాంతప్రానితప్రాణి జ్యోతి
తిర్జన్మాకృతి తాల్చి శుష్క పలితాస్థి ! దగజీవాకృతి ! ?

ప్రశాంతాస్మదుదారహృదుధిరథా రాసంప్లవస్సూర్తివై
అగ్రకుక్షితమూర్తివై క్షణములో నాశానిరాశాద్వయీ
సశ్శిద్ధానుతిచేతు న్న మదభిలాసానద్విగుప్త్యద్వనా
స్థి ! శ్రీభైరవకాలరుద్రగతవాసీ ! దగజీవాకృతి !

నీపయి మాంస మాయెడన నెత్తుగు నాపయి నేదో యేదియో
ఆపయిఁ జగ్గ మిట్టు లయినట్టిది నాప్రియురాలిమేను నీ
వీపలితాస్థి వల్ల సుమేశ్వరకంఠవిభూషనాది నా
హా ! పరివంచితక్రియకు నైతిని నాయము మొండిబుగ్గొక్కుక

ని త్య క ర్మ

(కర్మశాసనము : ౫ వ పది)

ముదిసి మూఁడుపసియేండ్లు బ్రదికి చచ్చి
 నట్టివారికే కాకులు ముట్ట వస్త్రులు,
 మూఁడుపసియేండ్లు నిన్ననో మొరన్నా నిండె
 ముసరి కాకులు నెగబడి ముట్టు పీకు

బ్రదికినవాళ్ళనైన తెగనా! అతినిర్మమురాల వీవు, నా
 కిది నలె నంచు నా తెరచి యెప్పుడు కోరంగలేద నన్ను, మీ
 కెది మఱి యిష్టమో అదియె యిష్టము నాకని సర్వవాంఛ లో
 నదిమితి నేనెయ్యె మిగులునట్లుగఁ జేసితి వప్పు డిప్పుడుకా

తీరనికోర్కెపెల్లున గతించిన ప్రేతము పండువానునా
 శారము గాఢపీలతనుకాంతియుఁగా నొకకొంతకష్టమో
 దూరముగాఁగఁ బక్షులను తోలునట్టా ముఁతీరులేని నీ
 తీరినయెల్ల శోరికల తీరినతీరుట యెట్లు కల్గెనో ?

అనిబాధాసరిభిన్నదేహానము లేనా నాకు మీపైన, లే
నతిగా నిల్లులపైన, బాధపడలే నానందమే పొందెదన్
నృతి ప్రాప్తిచిన నంటి, నాసలుకులో నేలైన నీగుండె నూ
దితి బాధన్ బడలేకయంటి వరుణాంకిత నేను మూఢుండనై

ఈయనమానసంతతులు, నిట్టిగృహగమనంబు, నిట్టిబా
ధాయతి యేల యేయఁజివితైనను బోద మటన్నఁ బోద మా
నీయతికష్ట మెంతని విహించెది రిచగ్గా నున్నయన్నినా
శ్చీయఁబూని మున్నయదియే యని తూగితి వెంతి కంతకున్

నాజనకుండు చేసిన ఋణంబు చరాస్థిరాస్థి మ్రొంగి నీ
నాజనయిత్రి మైనగలు నాశముఁ జేసె బదారునర్హముల్
లేజనరాల వొక్కనగ భేకయు లే దనుమాట లేక యా
హ! జరిగించి తాదినములన్నియు స్మరణరాలవే సదా

ఏ నలపేదవారలకు నిద్రిన దీయక యిచ్చుచుండగా
లేనిది లేద, యున్నయొక భేదముగా నిలుపేదవారి కీ
నే నిజ మీనలెన్, గలదియే యది. తిన్నది కాదు, వేదమా
డానతబుద్ధి వల్లు లనుటల్ స్మృతి నిచ్చుచునే ప్రియంగానా!

వెలగల చీర లేదు, పలివెట్టిన సొమ్ములు లేవు, లల్లిచం
 డ్రులు కొనిపోయి యిచ్చినది రూకయు లే, దవి లే నటంచు నీ
 వలయపు, నేను దుఃఖపడినప్పుడు శాశ్వతమా ధనంబు మీ
 రలు కల రంటి వన్నిటికి రా! అది యోగిని వౌట చెప్పకే

తా గృధ్రం బిదివోశ్మశానబలిమీఁదఁగాని కూర్చుండ, దం
 డేగానీ తిన, చాడనీయ దోకరీతిఁ వాయసశ్రేణికఁ
 రాగావేత, త్రయిశిఖాపరిణతార్థస్య కదితాబ్జ ఆ
 నాగేహేందిర తృప్తిర ద్విజసంతానంబ! భక్షిపుమా!

నాపాణిములకన్న బాణిమగు కాంతం చెచ్చి హాహా! శ్మశా
 నప్రేతాకృతి గృధ్రవాయసముఖాంధఃప్రాశనం జేసి ప
 ణీప్రాశమ్మన నామెసద్గుణములఁ జిగతించు చే నుంటిగా
 నీ ప్రాణాధికతోడఁ బూవు లుఱుంగ నే నెంత రక్షింతుతి.

సపిండికరణము

[క గ్గ శ త క ము : ౬ వ ప ది]

రాష్ట్రము లేలని రాజులు మత్స్యగు

లారాజులకు రాణు లైనవారు

నిగతాన్నదాతి లాదొరలు వారిండ్లలో

నట సన్నపూర్ణ లై నట్టివారు

ఏకచక్రాంకితు లేకభోగులు వార

లాయించులకు శచు లైనవారు

సతతదానక్రియారతికాకృతులు వార

లవాతి కదలిక లైనవారు

మాపితామహియు, బ్రపితామహియు, జ్ఞాత

నామమాత్ర మాస్రప్రపితామహియును

దిన్యులు ననురుద్రాగిత్యభవ్యరూప

లరుగుదెంచి రీద్యాదశాహమ్ము వేళ

ప్రప్రపిషానుహీ విధుభావముగా నుపోయుచుంటిగా
 నీ ప్రకటంబు గాన కనునీయద-ద్వజాశీలవైభవ
 శ్రీ, ప్రభవిష్ణుకాఖనివె చెల్లరె ప్రప్రపితామహుండు భా
 గ్యప్రభు వెట్టు లయ్యె నుణి యుతిటిదానవు నీవు కానిచో

ఓ. ప్రపితామహీ! జనము ధోరిగు నికథ తెన్ని చెప్పెచో
 అప్రభులైన జ్ఞానుల గురుతపుచేతలు శ్రోచి పుత్రులక
 దీప్రగుగాధ్యులక గడగుఁ బెచ్చితి వాస్తవం పల్లి పెంశగా
 భాప్రకటికృతాఖిలకథాగత! మాచయశ స్రగగప్రక

దుద్రాదిత్యనుహానుభావతనువుక ద్రోహిడి విూరిన్దురుక
 భద్రాకారము లూని స్వర్గ పురిలోఁ బాలించఁగాఁ బొండు నా
 డునిమ్మే హతిశక్తి నిచ్చెదను కైకో స్వర్గ పాధేయ మా
 పద్యతొనితు లీరు నామెడల సైపంజూడు డీగోపముక

అతేజములు పిండభాగముల నీయం దావిరాసగులు
 నీతీవోగుతిపంబు చేత సుషమానిష్ఠాతముల్ వచ్చి మ
 చ్చేతోదఃఖమునగుదు సంత కుదియిం చెక్ గొంతకుక గొంత నీ
 పాతినీత్యనుహత్వ నిట్టిదికదే పర్యాప్తమై పొల్నెన్

ఈమిగిలీ నామె మానుపిణానుహి తన
జీనితముగూడఁ ద్యజియించె జిన్ననాటి
నాచదువుకోసముగను మానాయుచెమ్మ
శ్రీతరుగువోని యానాటి చివరిరాణి

మాయక్కగారల నుగపించి పసినాడు
వెన్నలు పెట్టి మేపినది నన్ను
అరుదినమ్మను బుట్టి నర్థించి చల్ల చే
సిన చేతిజుడు రాదినది నాను
తనపెద్దకొడుకుసంతానమ్ము చిరలబ్ధ
మని వేయికనుల కాచినది నన్ను
నాకునై గుంటగుంటల నీకు ద్రావి క
ష్టా లెన్నియేని పడ్డది భ్రుశమ్ము

నాకుఁగానె ప్రాణము వీడినదియుఁగూడఁ
దుదకు నే చాలనాళ్లు లాముని మొగమ్ము
మగచిసోలేదు నేడు ప్రమాదపడితి
నేండ్లతో స్మృతికి శాహిము పోయి

ఆమె యాదిత్యమూర్తి నీ వగవ! వసు
రుద్రమూర్తిని పొగిద్దాను మనగ
కృతమహాత్యాగమూర్తులు కేవలమ్మ
నిద్ర తొకచోట నుంచుటకే తగునుగు.

అంత స్త్రోభితబాష్పోచనుడ నీ యాయబ్బక్తిగవ్యభా
నాతివ్యాధిఫలంబు పొంది తుని కిట్టె యేడ్వరుంజాలకే
చింతితుక మఱి యేడ్చు నేనియును నీశీలప్రభావాత్తముల్
కాంతమ్మల్ సుకృతావ్వముల్ కలుపితక్లాంతమ్ము తొనోకదే

నీ నతికష్టజీవినిని, నేను మహాదుఃస్వస్వరంతండక
దీనలుచుట్టు కష్టములు దీరెను నీ కింక, నేను వట్టిమో
క్షై నభి కేండుకుక పగిలి ధా మ్మని ప్రీలుచునో విశుష్కమా
జీవములందు మాటిడి విచిత్రపు పిచ్చితలల్ చిగురునో

గో దా న ము

[క ర్మ శ త క ము : ౭ వ ప ది]

అగ్ని నుయ మమృతమయ మఘ
మగ్నులకు సముద్రరణము మంథానము ని
త్యాగ్నుల సుకృతపుంగడలికి
ప్రాగ్న తనుత్సుణ్యరాశి పండిన దిట్టై

ఇది యాశిగోవునలె ను
న్నది కృష్ణునిచరణముద్ర నాటిన దీయా
నుదురందు రాధసవతికిఁ
బదనగు చూపులను గనులబట్టెరు దుదలకొ

గోలోకమునుండి సనా
శ్రీలాంఛనమూర్తి నీదు సేవాలోల
ప్రాణేయశిశిరకరుణా
వ్యాలంబిమనస్క యగుచు వచ్చిన దిటకుకొ

ఈ నాపురాక్షేపితైః ప్రభేదదీ
 త్వాన్మధీపరిపూతమూర్తి
 యాగోవు పుట్టిన దెచటనో పెరిగిన
 దెచటనో యింక తా నీద్విజ్ఞానకుఁ
 గై ననమై పెంచఁగాఁబడు నెచటనో
 బ్రదుకులోపలి పుణ్యభావ మెల్ల
 ఒక్క యాయామ మేమో మనదై మన
 కర్పించి చనుచున్న దనఘనూర్తి

తనబ్రదుకునెల్లఁ గడవిన జనుల కేమొ
 వట్టిశారీరమైన సంపత్తు నొసఁగి
 మన తన పురాతనంపు సొబంధ మేమొ
 తనబ్రదుకులోని పరమార్థ ముచె నీకు

ఈనతపుణ్యమూర్తి కృపయెత్తి వేలుపుఁ బల్ల పూళ్ళ మా
 గానిపొలంబు పంట కొదుగక నశమైనదివోలె నొత పు
 ణ్యానికి నైతి నో కృతమహాఘనంపనమధ్య వచ్చి త
 స్వీ ! నిలుచుండె వేలుపులనేలకు నిచ్చెనఁ బట్టినటుగళా

అశులము పున్నె మొడ్డిగిలినట్లుగ ముగిసె నిల్చియున్న స
 స్మృతి శోలిచూపుచెయ్య నొకమాదిరిగా ననరాదుగాని నీ
 బ్రహ్మచర్యాన్ని నానుభవము పండిననాళ్ల పరిశ్రమైన నీ
 వితరణబుద్ధి నైతికబెట్టిద మాగంగజాలదా! శశీ!

అమృతము నిగ్గు మై వెసఁగు నా విది దానపు నీటిమక్క పు
 చ్చ నుచునరించి యీర్ష్యాఁడు చాచిన చేతికి నగనబేద వే
 గముపడుచుండె వైతానిగట్లులు దూఁకగఁబోవునట్లు నీ
 విమలతరంపు శీలముది విరియె యెంతటిప్రాప్తికేనియున్

పడతి! నానుకృతాబు పొడిచది యీప్రహేళిగా నీకు నా
 కడసారిన్ బాసరించు సేవ యిదిగో కైకోవె ప్రేతాధ్వమున్
 బడి పర్వతై నానదిన్ బడనయై సాలించు నీతల్లి నిన్
 నడి నాయూహలు నీని కెత్తు తెరచాపల్ కన్న చుక్కానిగన్

నాబ్రతుకునంటి బ్రతుకు లంతములులేని
 వెన్నియెనను ప్రతికి మ తేమిఫలము
 స్రవ్యతిపరపూతి యాయాపుబ్రతుకు బ్రదుకు
 వంద్యశీలపు సదైన బ్రదుకు బ్రదుకు

కదలు వెనుగాళ్లు లూగు భోకయుచు చలిత
 రమ్యపృష్ఠంబు నూగెడు శ్రవణములయు
 శృంగములయు కొసల్ కనిపించుమూర్తి
 తరలుచున్నది యీమె వైతరణి దాటి

గౌరీ పూజ

[క ర్మ శ త క ము : ౮ వ ప డి]

ఉన్నదే యువతు లగనున్నయందలు ఫాల
బాలసీహారాంశుపలితబింబ

లున్నదే వెలుగు లందున్నవన్నియు నిడా
నిభృతపింగళమధ్యనిర్గమములు

ఉన్నదే మహిమ లందున్నవన్నియుఁ ద్రిలో
కనఁపుస్కీర్తనాసమాకర్షణములు

ఉన్నదే వినతు లందున్నవన్నియు విశ్వ
నాథసీరజచగణార్పితములు

ప్రళయరహితశారీలోకములు శివాన

వీనపాదవిన్యాసలాక్షానతాంక

కృతనవాలంకృతులు సీకుఁ గేవలముగ

లలితవిహరణవాసభూములుగ నగుత!

అవిచిత్రమైన వాయువులు నిరుద్ధవి
 శ్వాసనిర్వాతనైశ్చల్యనిధులు
 అవిచిత్రమైన క్రొంబువుతావు లాఘావీర్య
 పర్యంతవేదు లపారితములు
 అవిచిత్రమైన ధన్వనిచేతములు బ్ర
 హ్మకపాలరుద్ధావిలాగతములు
 అవిచిత్రమైనట్టి యాకృతు లతిదృష్టు
 లాజ్ఞాభము లతీతతైజసములు

ప్రళయగహితకాశీకములు నచంద్ర
 మఃశిశిరచ్ఛాచంద్రికామగధరిప్ర
 శాంతకాంతిచుంతమ్ము లచ్చముగ నీకు
 లలితవిహరణనాసభాములుగ నగుత !

అట నాశ లే దున్నయది నిరాశావిష
 యగబు సిస్త్రైగుణ్య ముప్పుతమయము
 అట బాధ లే దున్నయది పాంచభౌతిక
 బది యేమొ సహజబాధానహంబు

అట నూహ లే దున్న యది యనూహత్కం

భావదవిషయ మనాదిలయము

అట లేని లే దున్న యది యందు కలదా న

వేరు చే నెచటో కల్పించినయది

ప్రళయరహితశాస్త్రోక్తములు సనాత

నములు సచ్చిదానందచాటములు భర్తృ

జనమనోఽభిరామానివాసములు నీకు

లలితలిహరణచాసభాములుగ నగుతి !

అడుగడ్డునకుఁ జివ్రరాకు లూచిన గాలి

నడి వేదశిఖి లూను కడిమి చెట్లు

చెట్లు చెట్లున నీడపట్టులందున ఫాల

చంద్రమహిమ శివాసదృశసతులు

సతిసతివాక్కున శ్రుతిమహార్థానుగ

న్యాఖ్యానములు గౌరివైభవములు

ప్రతివైభవమున నేతినిమిలకములు న్నా

త్పద్మవికాసముల్ తన్మయములు

ప్రళయరహితశారీలోకములు సమాధ్రి
 మసృణహరిద్రమృదుకుంకుమప్రలిప్త
 సర్వశృంగాటకమ్ము లచ్చముగ నీకు
 లలితవిహరణవాసభూములుగ నగుత!

ఉష్ణశీతాంశుల యుదయా సములశోడ
 సై న కాలవిభాగ మందు లేదు

ప్రాకృశ్చివరాదికన్యనహరనిర్దిష్ట
 మైన దేశవిభాగ మందు లేదు

సత్కిమిత్యాదికించితాగ్రహార్థవా
 క్యముల మిథ్యాచగ్న లందు లేవు
 విషయవిషయ్యాది వేద్యాదిదృగ్దృశ్య
 ద్విష్టాదికములు భేదములు లేవు

ప్రళయరహితశారీలోకములు గుణప్ర
 హీణములు సత్ప్రీధాననిర్వాణములు ని
 శాతిబ్రహ్మలయమ్ము లచ్చముగ నీకు
 లలితవిహరణవాసభూములుగ నగుత !

మొరసినట్టిది యందు మొరసినట్లే యుండుఁ
గూనతుమ్మెర రొదవోవి యులిపు

కురిసినట్టిది యందుఁ కురిసినట్లే యుండుఁ
దరి లేతనుంచుతుంపురుల జల్లు

సాగినట్టిది యందు సాగినట్లే యుండు
గాజువారిన సన్నజాజితాపి

గాసినట్టిది యందుఁ గాసినట్లే యుండుఁ
దెలిచిక్కనైన చందరువివెలుఁగు

ప్రళయరహితశారీలోకములు బెడంగు
లొలయు తలరింపుకల తొలివెలుఁగు సాగి
చాలుకట్టిన మేలిపొలాలు నీకు
లలితివిహరణవాసభూములుగ నగుత!

అట జన్మజన్మాంతరాజ్ఞానకృతఘోర
లీనపాపములు జల్లించినట్లు

అట నకారణఫలానా ప్రికందిన మహా
నేకపుణ్యములు పండించినట్లు

అట నైకదైహికోద్భటగుఃఖపరిణామ
విధి చేతితోఁ దీసివేసికట్లు

అట సచ్చిదానందమైన బ్రహ్మము నిరా
దృతమాయచేఁ గన్ను తెరిచినట్లు

ప్రళయగహితగోలోకములు విధూత
జానుషోపాతగుఃఖనాసనలు కమల
మృదుపవనవీచిచలనిసంపదలు నీకు
లలితవిహరణావసభూములుగ నగుత!

అచటి రుద్రశ్వాసనిచయంబులందుండి
అల్పలోకప్రళయములు కలుగు

అచటి ముక్తశ్వాసనిచయంబులందుండి
అల్పలోకపు సృష్ట్యు లనఁగఁగించు

అచటి నేత్రీనిమిలనానందములందుండి
భువనముల్ మోక్షోద్ధములు గమించు

అచటి లీలామోహనాపాంగములందుండి
భువనంబు లజ్ఞానమున నెసంగుఁ

బ్రహ్మయగహితశారీరకములు సమస్త
భువనతీతిస్తృష్టిలయహేతుభూతములు వి
శస్త్రమోరాసుదత్తమోక్షములు నీకు
లలితవిహరణవాసభూములుగ నగుత!

అవికాగము వికాగ మచటి తుష్ణద్దమోత
కేలిక యగు తొలియెద్దమంకె
అవిభిన్నము సభిన్న మచటి శారీమూర్తి
కానిశివాకారమైన జ్యోతి
అద్వైతమును ద్వైత మానిశ్వసంబుల
కల భగ్గమూల మైనట్టి నిద్య
అవియుక్తము వియుక్త మాచోటున కతివి
చితివకా వైధసస్తృష్టి యెల్ల

బ్రహ్మయగహితశారీరకములు విలీన
వృక్షబీజవత్తతకృత్సస్తృష్టిగర్భ
తాచ్ఛవిజ్ఞానమయము లందములు నీకు
లలితవిహరణవాసభూములుగ నగుత !

నిత్యసౌమంగల్యనిభృతమూర్తిని విన్నుఁ
గొలించుఁగాక సాభాగ్యకారు

అతిలోకదివ్యశీలాభినందిత విన్ను
లొలించుఁగాక కళ్యాణకారు

అమితనిర్మమురాలవైన సీమకసుఁ
నటియించుఁగాక ఆనందకారు

విమలాచ్ఛవిజ్ఞానవీధిలోపల విన్ను
రూపించుఁగాక చిద్రాజకారు

మద్వియోగవ్యధాదూయమానహృదయ
సీరజను భవతనయాకుమారరక్ష
ణాతురమనోంబుజాతను నాదరించి
యాది యోదార్పుఁగాక ని న్నాదికారు

కృష్ణార్పణము

[క ర్మ శ త క ము : ౯ వ ప ది]

శఫరీవిలాసపుచ్చత్రీఘాహతలుత
తి-మృశాధోఽచుషంగములశోడి
శఫరనూతనధూసముదాయముగద
ర్శననవాపాంగకచ్చపులశోడి
హృతిమత్యుశిశు శిశుక్రీడార్థమత్యుమా
త్రధ్యర్థనావైభవాప్తిశోడి
శఫరీప్రసూతివేశ్మద్వారదుర్దృష్టి
హతిహేతుఘటనదివ్యతలతోడి

ప్రపదధఃస్థితికొఱకుఁ గృపీటనివన
నార్థమేదమంభఃప్రవాహమ్ము నావి
వస్వమదయ మాచంద్రమఃప్రభము మత్రి
యాంగనాశరీరాస్థి కృష్ణార్పణమ్ము

నైరాకషతూలవార్షటచ్ఛ్రితరం
 గాహతంబులకు నుయ్యాల లూఁగి
 కుంభజన్మోదయారంభశుక్లచ్ఛనీ
 భవదంబుమృదుశయ్యపైచ నొఁగి
 మాధుమాసికకోష్ణమార్తాండుగుచిధగ
 చ్ఛబలితాంబువుల విశాగ్రితః బొంది
 శుశ్మన్తాదనాచ్ఛద్ధవార్వేణికాం
 త్రినీపసిక్షేతములఁ బాలసి

నాల్గుకాలాలపాటనంతప్రపూత
 జలనివాసంబుకొఱకు నాసార మాస
 రత్న నామధు నాగీష్క ముత్తమాస్మ
 దంగ నాశరీరాస్థి కృష్ణార్పణమ్మ

ఊర్ధ్వతిర్యగధోముహుస్తాడనాంభోవి
 ధృణిఘూర్ణ తాసికతిలములై న
 ప్రతిమృషోమరుదంకురప్రోతిబుద్బదా
 నీకసాఘట్టఫేనిలములై న

రాజద్వయశ్శాఖగపౌత్రభయనశీగ
 శీపౌత్రహదగంధిలములై స
 బహుభాగూదోవినిశ్వాససీతమాఘ
 కీర్తిగీతగర్విలములై న

ఈనుహానారిసంచ్యుతి చెనయ కఖల
 దేనతాక్షీతగుణా నానిసృష్ట
 పంచభూతమ్ము మత్కులపాలికాన
 వాహుతితనూగతాస్థి కృష్ణార్చితమ్ము

చోళైమ్ములోఁ గుడ్డి సోగగా భిల్లక
 న్యాయగవేషమ్ము నవధరించి
 మూగురుల్ కొసల విమ్ముగ నంకరగఁ జోపి
 గిరిజానవాకృతఁ గీలుకొల్పి
 కతినిభతుచాగ్నిప్రసరించికుప్పి
 శాంబరీవేషంబు సంతరించి
 సనరించి గజ్జభూషణుగఁ దీరిచి దిద్ది
 అతినియిల్లాట యన్నట్లు మెససి

అన్యుతిమోహనగత్నాకరాభిసరణ
 వేళ నననవశ్యుగాగవేష మేచి
 కొనగ నిది శాశ్వతముగ మత్కులసతీమ
 హాపవిత్రదేహస్థి కృష్ణాగృణమ్ము

ఈయస్థి పతినిన్నీదా యతినుహిమ మం
 చంభోఽధిదేవతి లాదరింప

అతిలోకసౌందర్యవతియస్థి యిది యంచు
 నాకన్యకలు మన్ననలు సలుపఁ
 దనునంటి సొగసుకేత్తియులచానది యంచు
 మత్స్యకుటుంబియల్ మమతఁ బెంచ
 ఆప్రోథసుకవియుల్లాలి దగమచ జలాం
 త్రీ సనాదసంతతులు పొగడ

ఈమహానారిసంస్థాన మెనయుకొఱకు
 నామహాప్రేమబలమున నామహార్వ.
 మతము నాసర్వదేవతావితతభావ
 మస్మదీయనృతాస్థి కృష్ణాగృణమ్ము

సుతహవిర్ధృతమహాసుతతితూష్ణీగుసురా
హగదుషద్బధరూపమైన జ్యోతి
పాగభూతిము భూతనత్పరిణామగుతి
వ్యీకరించిన యార్ద్రతైకనసము
సర్వభూతిపునారసత్వసాక్షాత్తవే
భావికారోజ్జ్వలదమృతమూర్తి
అఖిలావకాశేపూర్ణామసగతసంవి
దాకాగపరరూపమైన బ్రహ్మ

మీనుహాసస్వరూపము నామహాజ
లావికారూపము నాప్రళయము విగు
నునికికై యస్మదీయనాశోత్తమాంగ
నామృతితనూగతాస్థి కృష్ణాగ్నామ్నో

ఏతిన్నదీకుల్య లెగసి పండించెడు
రాజనంబులకు శ్రీరామగక్ష
ఏతిత్పియఃపాశేనై ధమానాంధ్రపా
భీదూషితామయాంభికి శివాజ్ఞః

ఏతఃకోగ్నిర్హవీనాఃశిష్టవశోపితి
 కశేగ్నిః కాత్మ్యైకైకవచము
 ఏతపంతర్వసత్ప్రితజాతుతతి క
 న్యోన్యహితంకరణౌడధమ్ము

గాఁగ వివారి నాతీలింగవిషయమ్ము
 నాసకలవారిజంతువు నమరియుండ
 నస్మదంతర్జ్వలదీప మస్మదంగ
 నానుభావకీర్తాస్థి కృష్ణార్పణమ్ము

ఏతకోగ్నివార్జంతువిన్మతాస్యదశేనసం
 గ్రసనప్రమాదసంఘములవలనఁ
 బ్రాక్తిరబహుళతీనగ్రభంజనధుతాం
 భక్తిస్థానణోపప్ల సములవలనఁ
 బర్యగాఢాంబుళోఘనచమూహగణార్థ
 పరిక్షిర వాగురాపదలవలన
 శుక్తికాద్యపజిహ్నుజననానాసహ
 కర్షణాదికదైవికములవలన

పొల్లు వోకయు సగద్యుతి పొరయకయును
 నతినుహాచారి నిత్యసంప్దాన మందు
 కొఱకు నాతాగకముగ మత్కులనుధేక్షు
 ణామృతుతనూగతాస్థి కృష్ణార్పణమ్ము

వాగంతునిధుతజగ బాలాంతగుదత
 బుద్బుదశ్రేణి యూర్పులుగఁ ననరి
 అన్యోఽన్యసంఘట్టితాతివేతగంగ
 ఘోషఁ జేతులు మోదుకొనుట నొప్పి
 అస్తవేళావీజితానిలాహతతిట
 చ్చిన్నడిండిగమ్ము చెనుట నలరి
 ఉపరికూజద్విప్రయోగవ్యధాప్లుప్త
 చకరీవాణియెలుంగుసమితి కూర్చి

నాకుఁ దోడుగ దుఃఖమంధరవిషాద
 మూర్తి యూనది శాశ్వతమ్ముగ నె గాఁగ
 అస్మదీయగోత్రవిభావయైన మత్ప్రి
 యాంగనాశరీరాస్థి కృష్ణార్పణమ్ము

ఒక యెన్నోపుట్టుకలకు ముందరైన మ
 శ్రాంగబ మూర్తిఁ బరిణమించె
 నానావిచిత్రజన్మకృతాస్మదఘరాళి
 అయి అయి నేటి కి ట్లయ్యెఁ దుదకు
 పితృ తనుగు నాస్తి హత మయ్యె నాయగను
 ఆయ నిచ్చినభాగ్య యల్లె పొడె
 నా తండ్రిచేసిన నానామహాపుణ్య
 కర్మ లీగతి గంగఁ గలసిపోయె

మిగిలినది యొక్కఁడే నాకు మేరువంత
 బగువు నాగుండె గో మధ్యభాగమందు
 అంతె పేరున కంతె భార్యాస్థిగాని
 నాశరీరాస్థి నిజము కృష్ణార్పణమ్ము

అ స్థి ప్ర సా ద న ము

[క గ్మ శ త క ము: ౧౦ న ప ది]

దీన్యద్దీన్యసహస్రభానుకిరణోద్దీప్తాత్మనూర్తిప్రథా!
భావ్యాశాత్రుటనక్రియాపరిణాతప్రౌఢప్రభావాంచితా!
నావ్యానంతమహాపరంబుధేపురోన్యస్తాగ్రకోణాదలా!
పన్యాఘాతనిశాతనాణహతివత్ప్రౌఢా! నమ స్తే నమః!

తౌన్యోనూఘలపంచభూతము చితామధ్యస్థసింహాసనా
గ్రీవ్యత్పన్నభవస్కహజ్జః బడియేకాః బోలు స్తంభీభవ
ద్ధాన్యతీయమహాణుసంచయముతోః దామైశ్వర్యానంబునం
దవ్యుష్టాసువుగాః బానర్చికానె దివ్యాస్తీ! నమ స్తే నమః!!

అన్యాయోలమనఃప్రభావము శినాప్రాణేశ్వరత్వంబు స
ర్వన్యాపిత్వము మంత్రినర్ణ తతి రుద్రాతౌషివాసంబు వ్య
క్తావ్యక్తం డగు సామి తద్భుజగజహ్వగ్నిచ్చటల్ తోడి నీ
వాహ్యాలంబివిభూష వే మనెద ని న్నస్తీ! నమ స్తే నమః

దివ్యాస్త్రీ! భవదీయమా పలితమా దేదీప్యమానంబునా
భవ్యాకారము హేయమయ్యుఁ దలఁపఁ బ్రహ్మాండరాహస్యని
ద్యావ్యాపారము గోచరించుఁగద నీయందుఁ విచిత్రింపు మా
సవ్యాఖ్యానము చేయుచుం దుపవిసన్నానానుహార్థాభికిఁ

సవ్యామోహనుయైన యీజగము దీక్షానంత్యసంగు ప్తి కా
మవ్యాపారమునక దగుల్కొని యసంపద్భాజనంబై చెడఁ
క్షన్యాదాభదురామయప్రతిజగ్ధంబై మహామృత్యుజి
హ్వాహ్వానమానృతిలు ప్రమయ్యెనః నీవ్యాఖ్యానముల్ నెచ్చెల్లీ!

సవ్యవ్రాహ్మణమహర్థముల్ భవదుపన్యాసంబు లానందరే
ఖాన్యక్షీకణప్రశస్తయులు సంక్లుప్తాఖిలతోణిగో
ళన్యాపారవిరాసహేతువులు డోలాసంచలద్దుష్టమా
యావ్యాపాదనలీల లూర్పివిషయోగాంభోదర్శుంధుల్ చెల్లీ!

హవ్యంబై చెడిపోయె నీజగము మోహగ్నిచ్చటావల్లిరం
తవ్యంబు చతిదుఃఖభాగ్విషయసంతానగబుల్ నెంచి మం
తవ్యం బునును దారిపుత్తచివహత్తక్లిష్టసౌఖ్యంబు హం
తవ్యం బీయఖిలంబు నంచు విమలార్థ బూదె దీవో చెల్లీ!

అన్యాయోపకృతీ! సమస్తజగ మేలా హా! సమస్తంబుగా
 నీన్యస్తంబును నూహ సేయు నవి నీకే నైజమైనట్టి మా
 నన్యాయముచే శరీరగతిభిన్నద్రవ్యమిరీతి భి
 న్నవృత్తిన్నము నంచు దెల్పినపు భిన్నభ్రష్ట మంచు బారిక

తా న్యాపించె నదే మహాస్థిక! భవద్ధర్మోపదేశంబు నా
 యీవ్యగ్రంబగు నాత్మ్యోన మరి సర్వేశావిభూతిక సదాఽ
 భన్యంబై న మదీయసర్వసృజనాభాగన్వయమనమ
 ధ్యన్యాయోశివ రసభ్రమదనంతభావసపూర్ణంబుగాక

కన్యాదుల్ భవదీయసౌరభురిణీకల్లోలగర్భస్థితిక
 దా న్యపన్నతః బాంధ గమరపురీస్తస్యాధిసౌఖ్యాలిచే
 నవ్యుల్ నీకృపకై సతీనిహితండ్ల యేను ప్రార్థించెదక
 దిన్యాంభశ్చలనంబు పొందకువె అస్థీ! మత్ప్రియార్థంబుగాక

బె డి సి పో (క

[స్మృతి శతకము : ౧ వ పది]

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
కాలి యతి పొగ చూఱిన కట్టెవోలె
నడుచుచున్నాడె విట్ల శుభగుణునందు

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
నాసుధామయమగు జీవనంబునందు
విసము నొలికించుకొన్నాను వెడఁగు నగుచు

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
అట్లై బెడ్డ విసరి కాలాహి లేపి
తత్ఫలము పొందు బాలువిధంబు గంటి

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
 అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
 నలుగురి కసహ్యతాభాజనంబు నగుచు
 సాగెద శ్మశానవాటికాష్టంబువోలె

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
 అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
 అప్పుడు నాగుండెలో గుండెయ్యెదాని
 బొమికలు బుజాన వైచుక పోవుచుంటి

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
 అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
 ఈశ్వశానస్థచాయసగృధ్రగునక
 సంతతికి నిలుగఁ గృపాస్థాన మైతి

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
 అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
 సగము చచ్చియుఁ జానక సగము కాలి
 కాలక విచిత్రజీవిక గడుపుచుంటి

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
 అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
 మానుషము నై వమైన సంకల్ప నెంచి
 దీని నైష్ఠ్యల్యవిధికి నిండించుచుంటి

అల్పమానుషదోషంబు లాచరించి
 అధికదైవికకోపంబు లనుభవించి
 మానుషము దైవిక స్మృతి జేసిదాని
 పైకే దగలించుకొందు నాభావవిధులు.

ఈదైవములుకూడ నానలెనె లోభేషామదకోగ్రధనాం
 ఛాదుష్టాత్ములు వీరి నమ్ముకొని యీషద్దుఃఖసౌఖ్యార్థినై
 యీదౌర్భాగ్యము లేల త్రవ్వకొన నిట్లే యుండిన ట్లుండి లో
 లో దీర్ఘోరుతపంబుఁ జేసికొని నాలో నేనె నే నయ్యెదన్

స నా త ని

[స్మృతి శతకము : ౧ వ పది]

కావ్యము లన్నియుగ దలచుచున్నాను. కావ్యపుక్తి కవచముననున్నాను. భా
వవ్యపదేశమైన రసభావము గల్గుటకు దోహదమున ని
దివ్యము నిశ్చలంబయిన పృథ్వీకణికృతస్వామిని
ర్థవ్యనధాన మెన్నటికి రా దొకవేళుకథా సతకములకు

ఈకనులందె జీవితము నెల్ల గ్రహించుచును నేనును నెప్పుడును
న్నో కెలసంబులం గొడిచిపో మాటి వ్యధుని నేరి నేరి యుం
నాకుగఁ గుమ్మరిందితివి నాకనునీమగునీకగులు తు
టాకులరేకలో నొలికినట్లుగ నై సది దేవతాకృతి!

తోడితోడిజన్మలకు దరిమెనో తినినీ! మాటి గుమ్మిజన్మలం
దుడికిన గుండెలో దబిసిలో ముడి యుండును నిట్లు వచ్చి న
యుడుగనిచో తపస్సున కింకొక్క ప్రయత్నము చేసిపోయె నీ
ఫడి జను మౌక్య డాగవు తపస్సును జూచితి. తేయ తేయకే?

ప్రవృత్తి నాళ్ళ నాసుఖము పండితనాళ్ళ నొకింత జాలి లే
నితనము హృపుగొన్న పతి చే నొకయప్పుడుగాని జాలి పొం
దితి సున గష్టపురుగువు గొనని నియోవయోర్పుచేతగా
నతికి మనస్థమే బ్రవృత్తివల్లు నై నది ఓతపస్విని!

ఆతపస్విని తనబ్రదుక కలెయు నెదఁ
దాల్చి కొల్చిన దిద్దు నై నతముల
బహువయామూర్తి శిలవోని భర్త నొకనిఁ
బాయరాని కష్టాధిదేవత రొక్కరు

ఓబహుజన్మయోగిని! బహుకృతజూచుచకష్టభాగిని!
నాబరుకెల్ల మోచుకొనినావు స్వకీయముకట్లు నీవు నా
లో బహిరంతగంబులను దోచితి మోక్కఁడుగాఁగ నిష్కరం
బౌ బలనంత మీబ్రదుకునందలి యప్పురమాధ మేమిటా?

ఈనృతితైత్త్య మెచ్చటికి నెచ్చటి కింత లగింపుఁ దెచ్చెనో
తీనృతినిత్రీశిలలు సతినృతి లల్లయరుంధతీముఖలే
సునృతి లాదిదై నతినిగుడ్డచరిత్రాలు తన్నహాతపః
శ్రీనృతిభాగిని! పొటమరించిత నిత్యపథిక్ సనాతని!

కోసల వెల్గు లొత్తికొను కోమలచంద్రానారథఖండను
 ట్లానాత్రతేజహాః బతిసుహావృత మాదలః దాల్చి కష్టమా
 లావిరుదత్కపాలవిచలద్గళహగముహోడి శైవకాం
 తావిలసన్నవాకృతివి తారితి భూతగణావృత్తంబలెక

అల రజతాద్రికొమ్ముకొసయందలి వెల్గులు నీమనస్సులో
 పల విరళంబులై కొలువవచ్చెను భౌమములై న నాతలం
 పులతుదలందు నద్దకొనిపోయెను నీమన నద్దకొన్నవే
 శల దయచేసి యీవెలుగులక బిలిపించుకొనంగఁబోకువే?

మిగిలియున్న యీవెల్గులు చిగురునుంపు
 ఈమహాశోక మెత్తిన యిరులగుంపు
 ఒకటికన్న నొక్కఁడు మన సొత్తికొంచుఁ
 దాల్చుచున్నవి సమతుల్యాదండరీతి

త్రై గుణ్య ము

(స్కంధ తిలకము : 3 వ పది)

ఈశ్వరశెల్ల కూర్పునొగయించిన సత్త్వగజ స్రమోగుణా
నీతినికారకల్పన మనేకము లింద్రియముల్ తవాత్తమా
శాతగళంబు జీవనము సాగినశ్రోవల నెల్లఁ దద్గుణా
నీతినికారకల్పనమె నిండె భృశమ్ము ప్రవృత్తిహేతువై

అణువుల నిండి దేహములయగు విగీనములైనయట్టి గుణ
గుణములు పాళ్ళుగా నమరి కూడి సమూహుగ నున్నవారికిఁ
బ్రాణయము గల్గు సత్త్వగుణబంధుగసామ్యముకల్గి దంపతీ
గణమగుఁ దద్గుణాధికతఁ గల్గిన చిక్కనిబంధ మేష్పడుక

నిగతిమహాణసంభ్రమణనిర్ణయముంబడిఁ బొందియున్న మా
యిరువురియందు సత్త్వగుణ మెక్కువ యాట గజ స్రమోగుణో
ద్ధుఁ తలు కల్గియున్ బ్రణయతోయధిలోఁ జిలుసంటనావలై
తీరిగితి మల్ల ప్రేన పథిఁ దీర్చితి మల్లు లతాతరుల్బలెక

అని సమమైనను విచమమైనను సత్త్వగుణంబునగుంబు
ట్లగు వికృతిన్యధానినృతి తక్కినరెండు మనోభిధాగ్రూధా
స్పదము రజోగుణంబు యొకపాటిది తామస మోతమైన సం
పదకలదైన సత్త్వమును భంగము పెట్టు ననేకభంగులక

ఆయమలోని సత్త్వగుణ ముంబుదమై శిశిర్వాద్వినుశన
చ్ఛాయలు నాగ్రీమునఁ జూచి మదీయగృహవనీస్థిగ
శ్రీయుతరేఖకుఁ గురియఁజేసిన దట్టపునానజల్లులక
నాయెదలోని సాత్త్వికగుణం బొకబిందువుకైచ రామనుక

ఆయమగుండెలో వినయ మంతట నిండి రజోగుణంబై లే
దాయెను కాని భర్తసృజయగ బఖిలంబు రజోవికామై
పోయినయట్టి హేళువునుఁ బొంది వ్రతస్థగబుద్ధి యెఱిగొ కా
నీ యపుడప్పు తా నభినయించు రజోగుణ ముస్మదగ్రమై

ఆయమలోఁ దమోగుణము నల్ల రజోగుణ మట్లు లల్పమే
ఆయమపమ్మె నాదయిన యజ్ఞత నామి స్వభావగాఢతా
చ్ఛాయలు పొంది తత్త్రికృతిసంపదయై చను సత్త్వవైభవ
వ్యాయతి నాయెఱింగినదియైనను లేదను భ్రాంతిఁ బూన్పడిక

ఆ మెగు నేకదేశవిషయంబు తను స్పది కోపరూపమై
 యేమెయినైన మాటపలుకెడిచుక యోర్వనిదోచుచుండునా
 కోమటి యాగుణంబు సహజోద్గత మాసరినధితాబు కో
 ధానితి మామె తానుసము నంటి సహస్రశ ఉద్గతింజనుక

ఆ ననుగూర్చికాని విషయంబుననైన తనుస్సు పట్టగా
 రాని కుభాకృతిం జని పరస్పర మల్లినప్రేమసూత్ర మే
 మౌనో యటన్నభీతి కిరవై దినసంగతి సత్త్వవైభవ
 శ్రీనిశేతాసికృతమయి ఛిన్నతః బొంది కదర్థమై చనుక

నాయఖిలప్రశస్తకవనంబున కాయమ పట్టభద్రురా
 లాయచు లేక యాఘనికమైన మదున్నతదిత్తవృత్తి లే
 దాయచు లేక యింద్రియములందలి నాయధికార మింత లే
 దాయచు లేని నాదుబ్రహ్మకంతయు లేనిద యయ్యె నేటికి

వి ధు ర త

[స్మృతి శతకము : రవపది]

అట్టిమనోజ్ఞదైవతమవై మనసాగ్నిన యేయఘాధ్వముల్
 సట్టి చరించకుండ ననుఁ బాలనఁ జేసితి నేడు నీవు లే
 నట్టిది నాల నీయెడ దురాచరణం బొనరించునట్లుగా
 నొట్టిడుకొంచు నే నఘము లొడ్డుచు నుంటిని దేవతాకృతీ!

ప్రభువులు దైవముల్ గలరు భక్తులు నుందురు వారు కర్మకుం
 ప్రభువులు కారు, వీరు విధివ్రాతను చాటనులేరు, కాని యా
 ఋభువులు సాధనాపథి భరించెద రింతియ కర్మభావి దుః
 శిభరము దేవతల్ జనులు కర్మ కథీనులు పొందనేవలెక

నిజమున కొక్కమాట తరుణీ! ననువంటి విచిత్రపూరుషుం
 డు జనన మొంది కష్టము లనుక్షణము భరియింపఁజేసి యీ
 సృజనకు సర్వదాపరురీకృతి మూలమయైపదావిక
 బ్రజలు భరింపఁగల్గుదురే బాలలతాసుమకల్పు లందఱుక

పగులను గ్రేలిపోడు గునపంబులఁ ద్రవ్వినఁ బాను వీడ జే
మిగ ఘటియిగచినన్ నిభృతి మేకొను మొడితెంబు నిట్టినా
దగు తొలిమాయలో నొదిగిన్బిడి గుంజియ నూయ బెంచుకో
జగురగు సౌసమాగ్యముచు జెంద ది దెంత విచిత్రస్మృతియో !

కొసకుఁ బ్రహహ మాఁగి పెనుగుడములై నిలఁబడ్డ కర్మసం
గ్రసనపు పేటియొడ్డువలెఁ గయ్యలుచారిన నామెడందలో
మొసఁకులవోలె దూఱములు మూఁగుచు గూడులు కట్టుకొన్నవ
ల్పగురులు సౌఖ్యముల్ తిరుగులాడిన లోనికి గుంజివేయుచున్

వలపట దాపటన్ బెనచివై చెడు నాశయు దూఱ మన్న మె
ద్దులజతి కట్టి బండివలెఁ దోలుచునుంటిని జీవితాలు ని
వలపటిగి త ముందడుగు వైచినచో ముసలెద్దు దాపటన్
విలవిలఁ గాడి క్కిందఁ బడవేయును బట్టెడ దూసిపోవఁగన్

నాహృదయంపు రాజ్యమున నాకె విచిత్రము తన్వి ముత్రము
త్సాహము లేదు వట్టిప్రభుశక్తికి నేమి ఫలాలు గల్గు? నీ
తో హరియించిపోయినవి తొల్లరెండు రిపుల్ విజృంభి
గ్రాహరణులు సల్పెద రఁటన్నను జత్రము లేగుగా! చెరే!

ప్రతిచునును త్రగంగములు పానులుగట్టిన చల్ల నీనిముల్
 ఋతువులు నేర్పరించి విరించిచేను బాలగసాళశాఖనా
 నతిని! నుదీయమా తనువు అయ్యొలినాభుల చెుద్దుపారి యే
 ఋతునవచిహ్నముల్ తల ధరించదు బాడిద యెండుబోదయై

ఒకదినమైన నాయెడద నుమ్మలికంబను పుర్వ పుట్టి యీ
 సకల మసేవ్యమై చెడియెఁ జచ్చిన భాగము కత్తి నొదిగన్
 బెకలిచి 'శిష్టసేవ్యతకుఁ బెట్టెద నన్న వి దేలుచితిమో
 అకట! తదీయభాగమె మహాప్రియమైనది నాకు నాత్మకున్

నీ సఖిలోహమార్గముల నిండిన జానకివై రఘూద్వహుం
 గా వెలయుంచినావు నను గట్టిగ ముప్పదియాఱవత్సరా
 లీ నలభూమిగల్గమున నెప్పుడు వొచ్చితిన్ మఱిప్పుడే
 నా వెలయుంపు లూర్కిప్రసాదాగభసాకృతుణంబులన్ జెడెన్

నీ డ

[స్మృతి శతకము : ౫ వ పది]

నీ వొకపెద్దవెల్లు వయి నీవెలుఁగారిన నాదుజీవిత
వ్యాప్తికి యీకవిత్య మనునట్టి వినిత్రపునీడ పారె నో
దేవి! యగుగధతీప్రముఖదివ్యమహాఃపరిలీనమూర్తి ఆ
నీవెలుఁగుల్ పరోక్ష మయి నేటికి నీడలు పారజొచ్చెడిన్

ఇది యొకపూలబాటఁ బడి యేగెద నీతొలిమొగ్గ లింత ని
స్పదల ఘటించుకొన్న చిటుపూవులుఁ దావులు చిమ్ముపూలు నీ
తుదఁగల వాడిన తలయి తోచిన పూవులు, నెల్ల పూవులకు
బసనగు వాడిగుండె కొసవాలిన నావరలక్ష్మి ముద్రయే

అటునది దాటి నే ముసలి నైనపుడైనను నాయెడందఱోఁ
బరువము తప్పనట్టి యెలప్రాయపుఁ గోమలి నీవె నిల్చి ని
గ్భాపరిపాకముం జెడక పాలనజేయఁగ నిట్లు లైతి వో
తరుణి! మదీయనూత్నకవితాబహుమార్గ ములందు నిచ్చులున్

ఎని నను నేఁ బరీక్షు కొలయించిన గోకమోగోని మొల్లయా
పదలును దుఃఖముల్ పదునుపట్టిన పోలిక నన్ను నేన చూ
చెద నటునంటి నాకునయి చెందినభార్యపు నానుమేనికీ
బాదలిన కొంచెమైన సిరి పుట్టినతోన త్యజించి యోగి

ఇక్కఱినగుబు లీగిడన లీతలతిక్కలు పాఠమాటలు
చెక్కడ నక్కడే విడచి యేగెడు వారలుకాని భావుకా!
అక్కడ నక్కడక నెలుగులారిన చోటుల నాకవిత్వము
దక్కచునీయదై నతచుహాస్యపరగం బని గుర్తు పట్టితే?

పొకటనచోకగుంఫమదుపజ్జనిచ్చిపుఁ గావ్యగంగభూ
మికిఁ వెగవోలె నీవెలుగు మెత్తిన యందము ధైర్య మూది నే
న కరుణవిప్రలంభరసనాయకుడక గవిగూడ నేనె భూ
మిక గోకవంద మెత్తెదనుమీ! అల సూత్రము నీవు పట్టుటక

బెగడుపడంగ నాహృదయవీణను దంగ్రులు బిజ్జుకాగ గా
గి గుడుసులేద నెక్కువ బిగించినచోఁ దెగునో యటంచు బె
ట్టుగ సనరించినక దఱిమెడుక జుమి యోసి విదిలెగాయనీ!
తెగి యొకఁఫల్లుక జరమతీవ్రనినాదము రేగునట్లుగక

జ్ఞోలియమృతంబు నింపుకొనుచోసిటు నాసుధ యొల్కిపోయిదో
సిలి తడియారి లేతపాక జీలివ సన్ననిపేషులైన ప్రే
భులయెడ నాకుఁ గల్గు స్మృతిగోభము సాధుసుధాప్రసాదితో
త్పలమకరందరీతి కవితాసుఖభోగుల కెట్లు పంతునో

ముంపుగ కొండయంచుఁ బడఁబోసెను నేచుఁగుధార నారిసా
తంపు శిరోపరిస్థలమదారఝరంబున ఘూర్ణితాంబువుల్
కంపితఝంపలున్ కళపెళల్గల నాకనసంపుండ్రోసలో
సాంపుఁ జూడఁగాఁ బ్రకృతిశోభయెకాక మ తేమి యున్నదో

మనసు విధూతమై మతియు మాట విధూతము వీనికైత యం
దని యెవఁడేని నన్నది యథార్థము తేనియసోనజాలుగాఁ
జనదు మదీయధార కొనసాగెడు నీకరుణన్ కృతార్థతన్
గనినది కాక భావుకజగత్తున కర్థవిచారయోగ్యమై

స హ జ మృ తి

[స్మృతి శతకము : ౬ వ పాద]

మరి ముచు నిన్ను నే నడచిమధ్యమునంచునైన నదిగపజీ
 మగునడి నెచ్చటో బ్రసికియుంచు నటం చుకోగ నెన్నగో
 సమునకుఁ ఘటిల్లు తనభాగ్యను బిడ్డలనుం గతించి పో
 యి రనిన వారి నెన్నడో యగృష్టము పండిననాఁడు చూడఁగన్

తిగువులు పండుచున్నయవి భానుని సస్యము లీనుచున్న ను
 స్పృహను జల్లగాలులును నచ్చెను విచ్చిన మల్లెపూవుల
 దరుణి నుదాత్మసంస్థిత యుదారమనోహరభావ మెన్ని న
 త్సగములు దాటినక దిరిగి తాఁ గనుపించదు వచ్చియెన్నిడున్

అవీడున్ మరి యాశ్చర్యశాసముచు నాహా! నాయెడన్ ధూరరే
 ఖావిస్పృష్టముగాఁగఁ గన్పడెడు నెక్కొలఁబు నీమూర్తిగే
 ఖావిధ్వంసకముల్ నయాగహితముల్ కాఁగా నశక్తముల్
 పోవుక నీమధుఃసూర్తినాయెడఁదలోఁబూర్ణంబుగా మాపఁగన్

సారిదిక్ వే పరిణామ ముదఁగ నశించుం బూర్వరూపంబు ను
త్తరకాలంబున నూత్నరూప మననౌ తర్కోక్తి నిక్కంబుగాఁ
బరఁగున్ నీసుఖ మే నెఱిగిన పురాప్రహ్లాన్ని భావోజ్జ్వల
త్స్ఫుగణం బంతయుఁ జచ్చిపోయినది పోసా! ను త్రనూయష్టికన్

ఎడఁదయుదేహమున్ మనసునీత్రయమం మనఁబూర్వపూర్వముం
జెడుమునుమున్నయామెడఁద ఛిన్నతఁగాంచినఁదక్కురెండునుం
జెడకయుఁ జెడ్డయల్లె, పరిశిష్టము జీవిత మెల్ల నూరకే
యొడలునఁ గీలుత్రిపు మనసొప్పుగ నాడెనునల్లు లోఁచెఁకున్

అమ్మెయి నాలుగైన పురుషార్థమలందునఁ గాను మొగడె దే
హమ్మునయందునన్ సహజ మైనది గేస్తప్రవాఁడు ధర్మకా
మమ్మున యోగచిత్తుఁడును మధ్యను గామలతావిభేదనో
గ్రమ్మయి జీవితంబు చెడఁగా సహజంబగు చాపు పొగడుటే.

ఒగి ధగ దారయోగులు మహాన్నతచిత్తులు కొందఱుండు రే
సగమగు జీవితమ్ముననౌ చాలక యోగము భ్రాంతమందినన్
మిగిలిన జీవితమ్మునను మేదిని ధర్మము రక్ష చేయు నృ
త్తిగ మనుచుండు రూర్జితమతిన్ దినునప్పి ప్రతీక్ష చేయుచున్

ఒకయశనిప్రచాతమున నుర్విజ మొక్కఁడు ప్రీతిహీను త
క్క క సగమందునం జివును గాయయుఁ బచ్చదనంబుపొల్పు నీ
సకలము మింటియందున నెసంగున బోదయు నెండుకట్టయై
ప్రకటితమైన లోభము పరశ్వధవృత్తులకుం ఘటించుచున్

ఒకపెనుమర్రి యిట్టలయియుండియుఁ జుట్టిననున్న బాలవృ
క్షకముల శక్తిచే సిల్పది కావ్యతఁ బొందకయుండఁ జూచునా
రికి ధరణీజభావ మురరీకృతముం గలిపించుచునుఁ బా
ర్శ్వకలితమైన యార్ద్రత యురస్థముగా భ్రమఁజెల్పు చెంతయున్

తెచ్చి సునర్ణమా ప్రతికృతిన్ గఘురామకథాకృతూర్జితా-
భ్యుచ్చయమార్గ మేగెదన యుర్విజవోలిక నీవ తోతు నా
కచ్చరమైన నాయెడఁదఁ గన్ముచితావులు చెల్ల రేఁగునా!
యెచ్చటి కాతపోవనము లేగితివేని హతేంద్రియాకృతీ!

స్వప్న వాంఛ

[స్మృతి శతకము : ౭ వ పది]

జాగ్రత్తస్వప్నము లివ్వరెండు వినులాచ్చభాగ్రితిమూలంబులే
జాగ్రత్కాలపు భ్రాంతి జొక్కి మఱి యాస్వప్నంబునంజొక్క
స్వప్రస్వాప్నికజాగ్రతింబులను నేలా వేరు చేయంగ ధా
రాద్రాహంబుగ నెల్ల స్వప్నముల నౌరా! నిన్ను దర్శింపక

కలితసర్వజాగ్రత్కాలఖండములను
జ్ఞేయ మొక్కఁ డనుస్మృతిమై యెసగు
నల్ల దేహాంతరముల స్వప్నాంతరముల
నేల కారా దనుస్మృతి యేకధార

అదియును జాగ్రదవస్థా
స్వప్నమగు జ్ఞేయంబుతో నెసంగిన నైక్య
బుధితానేకంబులు దుః
ఖదములు సందర్భములు సుఖదముల్ చెలంగు

కడునడి నీవు స్వప్నలతికాసుమమంజరి నౌచు నిచ్చున్
 గడఁగి యచ గ్రహించిననుగాని మదానతజీవితాబునం
 దొడినెద నూనముం దొడువఁ దూలిన నీదగు తావిపెల్లునం
 గడిగెదఁగాదె నామెడఁదఁ గ్రమ్మిన దుఃఖమలంబు భామిసి!

ఈధారాభవదీయదగ్ధనముకై యేలా విచారింపఁగా
 సాధారణ్యము కాని కన్పడుట నాస్వప్నంబున నీవు దు
 స్సాధంబైనది నీవు నోచుట, మనస్సంచారిభావంబునీ
 గాథల్ కట్టుచు స్వప్నమం దనిన వాక్యగబుల్ వృథాజల్పముల్

మెలఁత! సుషు ప్రియొక్క పొలిమేరలయందలియల్పముల్ గూహ
 రింబులు, సన్నముల్ కలనరింతలు, గాఢసుషు ప్తిలగ్నముల్
 కల లసిపించుకోఁదగిన గౌరవ మందవు స్వప్న నాచ్యముల్
 మలసి జీవభావగతిమర్దమనోహరసంవిదంబుధుల్

జీవుల భావనాబలముచేతను సంస్కృతు లెల్ల స్వప్నధా
 రావలమాన మంచు ననరాద యటైన భవన్నిమగ్నత
 భావన నాది యొప్పు నొకస్వప్నమునందున రావు నీవు గు
 ర్భావులు కల్పనాకూటిలవాకు లతీంద్రియద్రవ్యమానులున్

కలఁ గ నెఱువారికంఁటెన్
 గలయందున వచ్చు జీవి కరము ప్రధానం
 బలఘటరకామనిహతులు
 కలలందున నచ్చి తాము కన్పింతు రహా! !

ఈ వాకయోగిసీప్రకృతి వేటికి వచ్చెను స్వప్నసీమలం
 దీవెడ భాననాపటిమకృష్ణపు గావును నిపు రావునున్
 జీవులుకొండఱున్ దనువు చెందెద రాత్మకృతాల్పతానశుల్
 భానన బాధులందుఁ బెరివారలఁ గగ్గఫలంబు పంచఁగా

తావలమైన కగ్గఫలదాతలు తారు వివర్తమూర్తులై
 దేవతలైన దాల్చెదరు దివ్యశరీరచయం బుపాసనా
 భానన మూర్తికట్టెదరు పగడినజీవు లరూపభావితుల్
 భాననచేతఁ గన్పడరు వ్యాప్రియమాణపథంబు మాయఁగన్

దం ౩ ఖ చ ర్చ

[స్మృతి శతకము : ౮ వ పాద]

హృదయము మానసగులు నివి రెండును రెండు విభిన్నవస్తువుల్
హృదయము దానితోనె యది యెప్పుడు దానినె చర్చచేసి యి
య్యది యిది దీనియందు ఫలితార్థము నున్న యటగుచు జెప్పినం
గుదురుచుకొడు సంతసించు గుడు నసహ్యత రూపుకొన్నదై

హృదయము మాయమృద్ద యదియే తొలిజీవుని మూలరూపమీ
బ్రహ్మకులు సర్వముక హృదయపాతీతముల్ చిదనంతభావసం
పద పొదిగొన్న వస్తు వది మాయను లక్ష పారల్ ఘటించుకొ
న్నదియును మాయనుండి యొక నాడునునచ్చెడునూ గా లేనిదిక

రహిని బునఃపునఃకలితబ్రహ్మపదార్థమహానుభూతికిం
గుహరమాతోడనే యలముకొంచును మాయ మెల్లప్పు నిల్చి దే
ప్రహరములోన నుండిన యిగమ్మదవృత్తిని నిత్యనర్వహణ
ద్వారము కాలమూర్తి యచుదారతః జీకటులక భజించుచుక

తొలియుష్టులైన చూసరిచుమల్ నహగము నుపాసనాక్రియా
కలితపథగులు దొకటిగా గ్రహియిగదిరి కావ్యమార్గదో
హులు రసానుభూతి పగమార్థముగా భగతాదులొ మునీం
క్రమం హృదయప్రధానతను నూత్నాని చెప్పిరి నిజ తాఖనల్

ఆనగమును దుఃఖ విఘ్నముగళమం దానందసాగమ్యమల్
లేనే తీవ్ర శరీరధారులకు నోలిక దుఃఖపారమ్యసం
స్థానముల్ తనువుల్ శుచావధికసంధాచర్వణాంత్యస్థితిక
దానై యిమెదయే రసాకృతిగ సంధానించు బ్రహ్మత్వముక

స్మాదయను దుఃఖముద్ర వహించుచును దాని మనస్సు రేచునీ
స్మాదయను సౌఖ్యముద్ర వహించుచును దానిమనస్సు రేచునీ
యెదకు మనస్సు సారథి యహీరుడు తారథి భావయోగి శా
గదలుటయే సతింబు పరిగాగొను సారథిచేతఁ గృష్ణుడై

కలఁగి సగానఁ జీకటి సగమునఁ దెల్పి మనస్సు వేయి
తల నటు చెప్పు వేయిఫణితుల్ గొని యిట్లులఁ జెప్పు నిట్లు కొం
దలఁబడఁ జేయు వెంబడిన దైర్యము చెప్పెను నిల్వఁగు చం
చలమగు నిత్యవృత్తిని నిజంబగు దుఃఖము దానిరూపము

ఎడఁదను వేయిమార్గముల నియ్యసి మోసము చేయు నందుగో
 నొకుపుగఁ దాను బాధపడుచుంటి నటంచును జెప్పఁ గాలిలో
 నడఁగిన ముల్లు నేయితరమైనను రాచుక బాధపెట్టు నీ
 చెకుమన సెప్పు రాచున హృషీకము లుట నెడంద దుఃఖమున్

పండినచేను దేహ మొక వాపపుఁబుర్వుగ కుఃఖ మొప్పినన్
 జాడతిరావిలంబుగను సాఁగి మనస్సు పొలాన నంతటన్
 నిఱఁగఁజేయు దీని నననిన్ మొదలంటఁగఁ ద్రుంచు తెప్పడో
 గుండెయు నిండుకుండ శొణఁకున్ మనసెప్పు కదల్చుచున్కిచే

ఈ దుఃఖంబులుగూడ నిష్ఠమగుఁగాదే గుండెకున్ దీప్రహృ
 చ్చోమల్ పూర్వపుసౌఖ్యముల్ స్మృతికిఁ దెచ్చున్ మానసం
 బుగ్రబా

ధాదీప్రంబగు దుఃఖమందునఁ బురాతనైక్యభావంబు సం
 పాదించున్ స్మృతిరూపజీవు పటవన్నాయాచ్చిదాహేగువై

మృత్యువిచారము

[స్మృతిశతకము : ౯ వ పది]

ఎంచి క్రీడోపయోగరాహిత్యకలనఁ
గాయ చచ్చిపోయిన దంఢ్రు కర్దనముల
అనుభవామోగ్యతాజ్ఞప్తమైన ఫలము
చచ్చిపోయిన దండు రాస్వాదవేశ

అనుభవబుద్ధి దీనిపరమార్థముఁ జూచిన నెల్ల వానియు
దనుభవబాహిరంబయినయట్టి యవస్థను జచ్చు బండు ర
య్యనుభవమున్ స్వనిష్ఠమునునై పానిష్ఠమునై కనంబడున్
మనుజులయందు మృత్యు ననుమాటకు నెక్కువయైన యర్థమై

తదితరమంతయుం దలఁపఁ దత్సమయంబునఁ దత్తగింద్రియా
స్పదమగు నేకదేశమున సాగి యొకించుక కూర్చు దుఃఖి మి
య్యది సకలేంద్రియార్ద్రపరమార్థమునం గింకురించి సర్వమా
[బ్రమకునయందుఁగ్రమ్మియపురా! యనుభూతినిఁజచ్చువెట్టుఁబో

అనుభవబుద్ధి చచ్చినఁ దనంతట మృత్యువు చచ్చినట్లే య
య్యనుభవబుద్ధి చచ్చినఁ దనంతట మాయయె చచ్చినట్లు చ
చ్చిన దనుమాట లోకమును జెగదిన దాయనుభూతి లోకసం
జనితము లోక మియ్యదియు జంట పరిభ్రమణోగ్రశీలమై

అనుభవ మెన్న లోకఘటితార్థమ యైనను జీవులక్షణం
బనుభవబుద్ధి జీవునకు నబ్బెను మాయను బొందియున్ని దా
న, నిభృతుఁ డేకమూర్తి తొలినాఁడది హేతువుగాఁగ నీతఁడా
యనుభవ మెల్ల నేకవిషయంబుగఁ జేసి రమింప నెంచెడు

తరుణీమృత్యుజమైన దుఃఖ మిది యిత్థంభూతమై గాఢమ
ర్భరమా దుఃఖము నాత్మలక్షణసమగ్న్యం బొచు దీపిచు ని
గ్భగ మీమృత్యు ననిత్యతాపక్రటరూపం బీయనిత్యత్వ మీ
మరణంబై కనిపించుచున్నయది సమ్యగ్దగ్ధనాధ్వంబుగా.

ఇదియు స్ఫులింపునంతవఱ కెద్ది యనిత్యమొ గోచరించుచు
న్నది పరిశిష్ట మయ్యది సనాతన మన్న యభిజ్ఞ కూర్పుచు
న్నది యొకదుఃఖ మియ్యది ఘనంబుగఁ గూర్పకయున్న దీనివం
టిది మఱియొండు లేదు ప్రకటికృతచిత్తశ్చ తోఁపఁజేయఁగన్.

బకఁడే నస్తువు దానిజేమి యొకఁడై యొప్పురునే వ్యాసహః
రికమున్ లేమిని స్వీకరింపక సమర్థింపగరాదాయె భ
వ్రకదంబాకృతి, మాయ యన్ననిది మిథ్యానస్తుసాహాయ్యరం
జకమై యొప్పుట నిత్యనస్తువు దిద్దుటాశీలుకొనఁరికిన్

అసలు చూచెడువారికి నాశ లేను
నాచుకొను మార్గ మక్కఱలేదు మాకు
మందబుద్ధులకోసమై మరణ ముండె
దానియచుభూలియును సమృద్ధముగ నుండె

ఈదుఃఖమును మరణము
పాగులు త్రవ్వకొనియున్న ప్రభువు లనాదుల్
చేదించుటకన్నను నను
మోదించుటయందె ప్రియము పుట్టెను మాకున్

స్మృతి కాని స్మృతి

[స్మృతి శతకము : ౧౦ వ పది]

మరల వినాహమాడియును మానిని! నీవు గతిగది పెచ్చు పు
ష్కరమునుదాటి భార్యయనుశబ్దమునాడెడలబ్రయు క్తమై
స్ఫురణస్వభావరీతి నిను బొందును దోడ మున్నుకొందు ను
ద్వీరచితపూర్వకగృహలవీధు లసాధు లటంచు నెంచుచు

బగి గనుచూసియు దెరచియు భవదాకృతి యచ్చుగ్రుద్దిన
ల్లుగు గనిపించు విచ్చలును లోచనవీధిక నేదునన్వ నీ
దగు గనునంబు సగ్వముగు నప్పటి కిప్పటి కొక్కరీతిగా
నెగడెను నిస్మృతింగనని నీస్మృతి యేమిటికో లిఖించెద

పొరి నిది వేయికల్పనల బుంగ జగత్తును విశ్వసింప న
బ్బరచుగు నమ్మకంబులకు బుట్ట, గతించిన జీవి యేదో త
ద్వీరహము బొందు జీవి మఱి కాడో! పరస్పరసాహ్య మెల్ల ని
ద్ధర నొకడే రహించు బయిదారుల వారును వీర లెన్నరో!

అచుభవపారమార్థ్యమునకై నవి మేచులు విక్క మెన్నఁ ద
త్తరువుల కించుకేనియుఁ బ్రధానతఁ గల్గును తాదృగూహచేఁ
దనువులయం దభిజ్ఞ యరుదారఁగఁ గల్గును వీడిపోవు న
య్యచుభవరూపజీవునెడ నట్టియభిజ్ఞ ఘటిల్లు నేగతిక

నీవెఱుంగబడి నేనుఁ జత్తుననఁ దన్నీ! యింతయాకాశ నుం
దీ వే మైహివా చచ్చిపోవుపయి నే నే మాదునో సంసృతి
వ్యాసృత్తిక మనరెండుజీవులకు నైక్యం బెన్నినా శృన్ని నా
శ్శాలిష్కానము కల్గెఁ బైవి తలఁపుల్ న్యామోహసంజాతముల్

ఆయమ నాకు భాగ్య యన నాతనువందలి యాస ముఖ్య మే
దో యొకజీవుఁ డాతనువు నూచినఁ జాలునుగాని జీవుఁ డేఁ
డో యెఱుంగంగగా దెఱిఁగియున్ మనుకారము లేద నానిపై
మోయఁగముఖ్యమైనది యముఖ్యమ ముఖ్యముముఖ్యమైచనక

ఆసీదేహమునందు జీవుఁడయి యేయత్సుండ్తో రక్షస్సా నే
ల్పో విక్కంబుగ నెవ్వఁడైనది నెలో నాకు సామ్యాన్యో
కాసీతుంబగు సంసృతిప్రభవసౌఖ్యజ్ఞానమే చాలుఁగా
ఆసీదేహము రూప మియ్యవియె ముఖ్యంబుల్ సచేష్టాకముల్

నాయాఃదుఖ మి దేమి! నే బ్రతికియుండఁ నీవు చాకుండఁగా
 నీయాదేహమునందు జీవుఁ డెనఁడేనీ మత్స్యమాణాయువై
 కాదుబుఁ వహియిగియుండ డనియేకా యెవ్వఁడో నాకునై
 కాయం బేటికిఁ దాల్చు స్వల్పముగనై కర్మైక్యసంధానముల్

వాఁ డెవ్వఁడో వహించిన
 పోడినియే లేదు నేనె పూనితి నిన్నుఁ
 వేడియగు కర్మబలమున
 వేడిమి తగినంత లేక వెన మత్కర్మఁ

పసివేల్చుమృకముల్ ఘటించి కొనియీన్యాఖ్యానముల్ చేసికొం
 చెదకుఁ శాంతి ఘటింప నెంచెదనుగానీ! యింతన్యాఖ్యానసం
 పద నాసొంతము కానిదౌట నిది శంపాదేహ! వాగించిరా
 స్పదమై నాయెద నొ వ్వరుంతుదముగా స్పష్టబుగా సాగెడుఁ

•

నిత్య శతకము

•

దుఃఖ నిత్య త్

[నిత్య శతకము : ౧ న పది]

కరుణాస్థానము లెంతమందికిని లోకంబందు భార్యల్ గతిం
పరు నుఁజి పరు నేను దీని నొకకావ్యమున్ వినిర్పించి ను
త్తరణీకుఁబుభరంబు దీని నొకపెద్దం జేసి వా రెవ్వరె
వ్వరొ యూర్తినిన చేసినా రనెడుభావం బూని యగ్నించెనన్

మరియును జూడు మేను త్రపమాలి నియోగకృతిక్ రచించెదన్
మరియు వివాహ మాడితిని మానిన దింతయు లేను జీవితం
బురుతరనుఁబుశీలి యజుఁడో మఱి రెండనపక్ష మూని దా
శరధిగము కామిసీవిగహాశీలుల నవ్వులపాలు మాదృశుల్

వారివియోగకావ్యములు వ్రాసిరి పూర్వమహాకవుల్ మఱిక్
నేరిచిన్బ్రాహ్మణ గృతి నేను రచించెద నాకు నేనక
ట్టా! గనహీనుఁడన్ దెలియనయ్యెద నియ్యెదలోని వట్టితొం
దగ దరహాసభాసురమనాగ్నినయాదరభావుకావలిన్

అక్క-ట! నేరు చావ గనునట్టిది యున్నదె చా ప నెప్పుడో
యెక్కడనో యటన్న మతిహీనత దుఃఖము పుట్టు నెప్పుడో
అక్కడనే యటం చెఱింగినప్పుడు దుఃఖము పుట్టదేమో కా
దక్క-ట! యేడ్చుచుం జనువునందిన దుఃఖము సాజుమై చనుకా

నెలలు గడచినఁ దరువాత నేర్చుకొన్న
యదియ న వేడ్చు జన్మతోనైన గుణము
నవ్వే దేమిటి కనుట ప్రశ్నంబు కాని
పరగ నే నేడు నన్నది ప్రశ్న కాదు

ఇంకుట యెన్నడుం గలుగ దెండదు తీయదు నిత్యదుఃఖకూ
లంకష పారుచున్నది బలంబుగ బ్బి తుపాను రేగి దుః
ఖాంకముగాఁగఁ దక్కినదియంతయు లోకము మూఢవృత్తి సౌ
ఖ్యాంకముగాగ నాడుకొన నయ్యది కాని దదన్న మచ్చికకా

దోస మెఱుంగుఁ బండితుఁడు దుఃఖ మెఱుంగు వివేకి దుఃఖ మ
భ్యాసము చేయఁగాఁ దగినయట్టి యొకానొక విద్య సద్యడ
ద్భాసితది తనృత్తికిని బాధమికాంశము వేడు దుఃఖసం
త్రాసినొరు వాఁడు సాధనపథవృత్తి ర్తికుఁడు జ్ఞానవీధిలో

కద్ది ముఖపుటేఱని మొలుగజేస
ముక్క వేముతుసానుల కొగ్గి కాని
యలలయలజడి గుంగిదిగె యలముకొనగ
వెలి వెదో కారణం బని వెక్కికొనుచు

విసము మ్రింగిన వేలుపు వెక్కసంపు
ముఖమును మ్రింగడాయె నాముఖ మెంత
మనసునకు నిష్పమెఱిగిదినుసా కాని
దీనితత్వము తెలిసియుఁ దెలియరాదు

అశరీరము ననాది నాంతము త్రికాలాబాధ్యము మాకుపే
ర్పిశకుఁ మాయకుసృష్టిచుగ్గుమువియన్నిర్రోకమాహు! క్రియా
దశ లేకప్పుడుకూడ ముఖ మిది నిత్యంబై యుండుకృతీ
విశదంబై పోలుపాటు గూఢతమసంవిద్భవాస్వరూపుఁ

క ర్మ ని త్య త

(ని త్య శ శ క ము : ౨ వ ప ది)

అల్పుల్ చెప్పెద రల్పకారణములన్ న్యాపన్నచిత్తుల్ నృథా
జుల్ తర్కసహంబు కాక పరినిష్ఠాసంప్రసద్వాహిని
కల్పంబై ప్రవహించుచున్నయది యీకగ్గంబు తద్వాహిని
శిల్పుల్ నీవును నేను యత్కృతము భాసిండున్ దదానిష్టమై

ప్రళయంబందున సర్వకర్మలు నశింపంగాఁ బునస్సృష్టి సా
దశనా నేహమునందుఁ గన్గొ మొద లెన్నరాదు నాన్ గగ్గం
దళిముల్ కాక ముత్యమియకా సృజన కాద్యంబా విమిత్రాబు త
త్ప్రళయంబున్న విలీనతాగుణము నిద్రానన్ద తిశ్నర్వమున్

సూత్రప్రాయముగా వచింపఁబడియెన్ సూ! అద్ది సంకల్పమం
చత్రత్వంబు రహస్య వియ్యదియ కర్మానంత్యసాంత్యముల్
సూత్రప్రగ్రథితంబులైన మణులై సాంపారుఁ గల్పాదు ల
గ్రతేతాపరీదీప్తముల్ మొదల జాగ్రత్త ర్మసంస్కృతిముల్

స్వస్థానచ్యుతికిం బ్రియంసః నిమిషక్ జన్మ సంవిత్క్రియా
నస్థానూతము కర్మ కర్మసగుతా బ్రహ్మార్షీహేతువై
ప్రస్థానోజ్వలమార్గదీపములుగా భాషించుచున్నారు క
ర్మస్థానుత్పత్తిముకల్పకల్పములుగా ద్రవ్యధ్వముల్ మోగగల

ముకురాకారము కర్మ నీడ లొలయింపుల్లోట్టు సంకల్పపూ
ర్వకకర్మాగ్రభమాగామై దనిన సర్వంబుక్ బుడఃకామనా
ధికసంజాతపహుత్వికర్మసనితాధివ్యాధిదుఃఖంబు పెం
చుకయ్యాంకము లద్ది సౌఖ్యమనుకొంచుక్ నిత్యమైబొల్పెడుక్

చింతితమైన వాసములు చేయుచునుందుము తత్ఫలంబు సం
కృంతిముగాగఁ బోయి సరకంబున నుందుమ యిట్లు నేమి ను
ద్రాభంతిఁ జరుచుచుండెదము పార మ దెప్పు డెట్లన్న నల్ల కా
లాంతమునందుఁ దాను బ్రళయం బది కర్మసుష్మప్తిరూపమై

కామన లేక కర్మకును గత్తెగవెట్టి విముక్తుడై 'బహు
స్యా' మితిభావనానిచయినై మఱియుం జను వెత్తి వే మఱిక్
గామనఁ గోసి నిత్యపరికల్పితకర్మత నైన దేహి లే
దే మఱిఁ గాని దింపయిన నేమియు లేద నిరంతవైఖరిక్

మనుషాదూరుడనై పొరిగ బగమహాసంబోధి విష్ణుమక
ర్మము సేయక నలె దానికగులు మమతారగభూడనై చేయు క
ర్మము మేల్ సౌఖ్యము దుఃఖమో ఫలపరీగభాత్రసౌఖ్యంబుత
థ్యమ సంకల్పము సేయ నేటికి దదాత్ర క్షేత్రభీమగునునై

చేకొని ముక్తులై చనిన జీవులదైన ప్రమాణ మూతి స
చీకృతభాగనుండు కొఱ చెందద యియ్యది క్షుద్ధివివృతా
వ్యక్తమో దాల్చినట్టి విషయబగు జిల్లెకుచున్న తగ్గయం
గాక యదేల యూరకయ గర్మమగుదునెగుడ వేయుటల్

సఖిశోకాతురు డయ్యెనే శివుడు నేసౌఖ్యంబు లేకుండగ
సుతిశోకాతురు డయ్యెనే ముని నశిష్ఠుడు డూరకే బ్రహ్మయై
తతిసంకల్పము చేయు బ్రహ్మము సముద్యత-ర్మపుంజులు వి
క్షుతిలేనట్టిది కగ్గ కుల్యకరణిక్ సాగుక్ ద్రికాలంబునక్

ని త్య తా నిర్ణయము

(ని త్య శ త క ము : ౩ వ ప ది)

కృప త దుఃఖకగ్ధులను నెంతగఁ జెప్పిన నిత్యతానిచా
రపథమునందు నందబధిగంబగు దోషముఁ బోవఁగాక నే
రుపుమొనఁ జూడఁగా నివి యగుంతుడముల్ గుణ మై యనన్తము
యెప్పుడు పరాశ్రయంబులుమరెద్దియొయాపకముమాసేయక

శాంతి యొక్కటి పగమలక్ష్యముగాఁగ
నీగుణానన్త లివి శాంతిహీనములు గు
శాంతి పగమందె కలద తచ్చాంతిచాత
యొక్కడే దిక్కు సంస్కృతిఁ జిక్కునుతికి

ఓతపోతము నున్ననీకృతవిచారోదారగత్నాకరుల్
శాతన్ భావపథిన్ విచారపగముల్ త్రియ్యంతరూపుల్ ముచుల్
చేతస్సర్వపథానుశాసకులు తత్త్విద్ధాంతవాక్ష్పగ్ధుణా
నీతంబై చను శాంతి వేటుగతి లేనేలేద సంసారికి

శాంతిపాఠముగూడ విస్మయముగ
 సద్ది గమికయూహ సేయుట యది విచార
 పాగుమైగట్టి స్థితి యూహ పరచుకోటి
 చాచితబైచి కిర్మానిబంధములకు

తనకుఁ దాని సర్వోహంధాత మొనఁడు
 తనకుఁ దా సర్వవిద్యావిధాత మొనఁడు
 పూర్వమున భావనాసస్యములను గోయ
 నా మనలె నైన యూహసంతతులు గాక

అవి సూత్రీకృతమైన యగ్రరఁదు మూహశ్రేణి న్యాఖ్యానతి
 స్సనిశేనప్రతీసక్తికంబుగ గదింపగబడ్డ భాష్యాగ్రల
 గ్ననిశేపాదరబుద్ధియై జగము భిన్నం బయ్యెఁ దాత్పర్యసిం
 ధువులకగర్భినిభిన్నతకబహుగతిక నూహొన్న సంసారమై

తనమతిమే యథార్థ మని తా నెనఁ జెంచఁడు నిక్కమెన్నఁగాఁ
 దనమతి మేమి యున్నయది తద్గతకాలమహర్షి లోకభా
 వనముల నొక్కఁ జేసా తనపట్టిన త్రోవయ కాక నిత్యమై
 చనినది వేద మొక్కటియ శాస్త్రములన్నియుఁ గల్పితములై

తనయల్పజీవితంబం

నున నశ్వర మగుచు నెల్లఁ దోచిన సగ్గుం

బును కొలఁతబద్ధ చాలక

వినశ్వర మఁటంచు నెంచు వీటిఁడి యెవఁడో

విడితమనోజభానముగ వేదపుఁజెట్టుచివల్లు గాల్కిం

గదలని రాగరంజకతఁ గాంచని చిత్రనసంతయాపమై

మృదుమధువీధులంగూఁ జరించుచు నాయొడ లే నెఱుంగ నీ

పదమున సర్వదుఃఖములు బొసెడు మార్గమే గోచరించుచున్

నీనాయందఱి సమ్యక్

జ్ఞానసమాహారమైన సావిత్రినమై

యానందనికేతనమై

యానిత్యాకార మొక్కఁడై యెవొందున్

క ర ము

[ని త్య శ త క ము : ర న స ౧]

ఓసో! మృత్యువు మృత్యువు
 దేహంబున నంటియుండె ధీనిధి వైనన్
 దేహమున నంటియుండకు
 మాహా! మి త్రికిని గండ యందిచ్చినట్లుల్

ముంపగు వి త్తనోహమున మూఘుడు తీరనికోరికగ బ్రహ్మ
 నగపడి సాంపరాయమతి తా నెఱుంగండు కడిందికోర్కి నా
 లింపులలోకమే తలఁచు లేదని చెప్పు బంగలు నా డవఁ
 కొంపకుఁ దెచ్చు మృత్యువునకు గను దగ్గరిచుట్ట మెన్నఁగన్

ఎవఁ డవిజ్ఞాత యమనస్కుఁ డెవ్వఁ డశుది
 యెవ్వఁడో యయు క్తపతా మన సెననియిగిది
 యములను బొగరుఁబోతుగుర్రములు లాగ
 నల్లు చను వాఁడు మృత్యువునా ప్రమూర్తి

సోపలివైన కోరికల వెంబడి బర్వులు వెట్టి మృత్యు న
 న్నల నలపన్న సాశముల బాలుడు చిక్కుకొనుచు నానలీ
 వల నది వేలు వేటి దనుభావము కలిగినవాడు నిత్యయా
 త్రలు పొందెను బాండునిరతంబుగ మృత్యువునుండి మృత్యువు

ల హృదయంబునందుముడులగది మెలంగును నూలుగొలుక్క నా
 డులు మఱి నానియంగున గడుంగడు నొక్కటి మూర్ధవిస్ఫుతిం
 బలయిక దాని బట్టుకొన కన్నల నుండినయట్టి నూలునా
 డుల బడి పోవువాడు మృతిదొంకబడి జను దా నెఱుంగక

కృషి పొందెను చుచు ను సరింపుము తిత్థలమంతయు శతా
 యుషులగు బుత్తిపాత్త్రియ నొందు మహా! పశుహస్తి
 హేనుముల్

తృప్తితుండ వాచు గోగును ధరిత్రిని బాలన జేయుచుంచు గి
 ల్పినమతి నాశవెట్టు నవలీలగ మృత్యువు సర్వకాలము

ఏకానుము దుర్లభమో
 ఆకానుము కోరుచుండు మది లభియించు
 నీకంటె మ తెన్వండని
 చేకొమ్మని మృత్యు నాశ చెందించుజుమి.

లొయ్యలులెల్ల నీ కితరదుర్లభలున్ లభియింతుచువ్వె నీ
వియ్యనిలాధ్వ మెల్ల వహియింపుము చిత్రాభాధిరూఢుడై
యెయ్యెడఁ దూర్వనాదముల నెల్లయుఁ గాలముమేలుకొ మ్మటం
చొయ్యన లాగుచున్నయవీయూక మృత్యువు మోగినై ననుక

చల్లనిపిల్ల తెమ్మోలు చుండువెన్నెల సన్నజాజుమ్
మొల్లములైన గండమెయిపూత లుశీనగదాచుగంబులున్
పొల్లనిప్రేమనూటలును మెత్తనిసెజ్జలు కమ్మఁగొజ్జఁచుల్
వెల్లనిపూవుటిగముల వేగు ని వన్నియు మృత్యురూపముల్

ఉత్తిష్ఠత, జాగ్రత, హో
కోత్తరమశులైన గురుల నొందుము, జ్ఞానం
బెత్తికొనియున్న పదనగు
కత్తిసుమీ దాని దాటఁగా శక్యమ్మే!

కే న ము

[ని త్య శ త క ము : ౫ న ప ది]

వేల్పులచే నొకప్పు కెలిపించెను బ్రహ్మము యుద్ధమండునన్
నిల్పుగరాని గర్విమున నెత్తికి గన్నులు నచ్చి యుత్తరా
కెల్పు తనుంత దామగనె కెల్పితి మంచును దమ్ము మించి యే
వేల్పులు లే గంటంచు దుది వేల్పిరి నాగ లహంక్రియామతిన్

విజ్ఞతి తమ్ము దాటి యుగసము వేదనుకొంచు నుండి న
ర్వజ్జలె యాచు నుండిన సుగ్రసకరంబునకున్ ముఖిన్ స్వరూ
పజ్ఞతి గోచరాని యొకవస్తువు తోచిన వేట మోములం
బ్రజ్జలు మాని చూచిరి త్రపాగతబుద్ధు లపేత్తిగిళులై

మకుటమువంటివాడు సురమండలియగుననై యన్ని త
న్నికటతలంబు జేరి యనె నీ వెన, రీ వె చున్న నేన! చె
ప్పుక తెలియున్ మహాగ్ని నన, నారక యేమి పానర్తు వం చనన్
వికలముగాగనై తగులఁబెట్టుదు స్వాము నంచు జెప్పినన్

దగ్గఱకుఁ ద్రోసె నొకత్పణ
 మగ్గియు ముట్టుకొని దామె నది తాఁగొకక
 సిగ్గటి పుగపుగ మగచుచు
 నగ్గి తొలఁగిపోయె నాఫమై యది వెలుఁగక

మకుటమువంటినాఁడు సుగమండలియందునైన గాలి త
 న్నికటతలంబు చేరి యనె నీ వెన రీ వెన రన్న నేన! చె
 ప్పక తెలియుక మరుత్తు నన వారక యేమి పొనర్తు నొ చనక
 వికలముగాఁగనై పిసరివేసెద సర్వము నంచుఁ జెప్పినక

దగ్గఱకుఁ ద్రోసె నొక త్పణ
 మొగ్గెచు వాయువును నూఁచుకొని ఫలము వే
 కెగ్గయి సిగ్గయి తొలఁగిన
 దగ్గలముగ నద్ది నాఫ మశాచుచు వెలుఁగక

మకుటధారియైన మఘవ్రాణు చనుదెంచి
 యెవర వంచు నడుగ నెఱుఁగోన
 నామహాపదార్థ మగుపిచకుండింగఁ
 బోయె నచటఁ దోచె పుల్ల మూర్తి

విలసన్నోహనమూర్తి కన్నడియె నున్వీభృతనూ జాత ని
 శ్చలసౌదామసివోలె భానసముదంచచ్చోభమానాగి వే
 ఁబులక్షేఁ డంజలిఁ బూని మ్రొక్కి- దివిచల్లోకేశ్వరీ! యీతఁగో
 పుఁ గన్పించని దేని చెప్పఁగదవే ప్రాణేశ్వరీ! నామ్రుఁడున్

అరియే యానందాకృతి,
 యరియే చిత్కళయు, సత్తు, నదియే బ్రహ్మ,
 మృది సగ్వశక్తిమూల
 మృదియే, దానిని నెఱుంగ గల్పజ్ఞమతుల్

అల్ల చని స్కూరించిన యన్నివాయు
 లాతఁ జనియును, గాగించియిట్టి యింద్రు
 డధికుడై గన నింక బ్రహ్మయ్య నెఱుఁగు
 టెట్లినో దానియునికి య దెట్టి దగునా!

ప్రశ్న ము

[నిర్మిత కము : ౬ వ పది]

తనగగఁ బిప్పలానుచి విదగ్ధజుడై చను భార్గవుడు ని
ట్లని యడిగె నుచుత్త! ప్రజ సంతయు దేవత లెంతనుంది క
న్కని ధరియింతు, రెన్నకు ప్రకాశము తెచ్చెద, గట్టిచార్యుం
డునను నరిష్టుఁ డెవ్వఁడు మనోవిభచాయతనా! నచింపవే!

తనగగఁ బిప్పలానుచు విదగ్ధజుడై చను భార్గవున్ నచిం
చెను గగనంబు నాయువు విశిష్టుఁడు నహ్నియు నీగు ధాత్రినా
జ్ఞులనుఁజూత్రోత్రుఁలై నయనగును బాణము మేను తెల్తు మం
చును వెలిగింతునుచునను మధ్యశి శిష్యుడునుండ నెంతయున్

వాగలకున్ సరిష్టుఁడగు చాగ్రము చెప్పెను మోహమూడున్య
హారము లాడబోకుఁ డొకయొకపు భాగము కొను నేన న్యా
పారము చేయుచుండుఁజుడి బాణమునందు ధరింతు నన్న నా
రేగును శ్రద్ధధానత నహింసమిదే సభిమాన మూనుచున్

బాణమునుండి వేచినది ప్రాణము నాదును వేచినోసుగా
బాణమునగును నిల్చినది ప్రాణము నాదును నిల్వ భూమిభృ
హోణము తుట్టెయందున మధువ్రతముల్ పడి వేచి వేచి ని
ర్వాణము నందినట్లతడు వచ్చిన నింద్రియముల్ స్తుతింపగా

ఆతః శి యగ్ని గూర్తి నహనాకృతి సూర్యుడతండ్రి యంబుదా
యాతః శతండ్రి యగ్రుండును నాతః శి నాయువునై నయాతః శి
యాతః శి పృథ్వి చక్రగ్రంథును నాతః శి యాతః శి స తనత్తురేం
డాతః శి నిత్యమో నన్యతా మాతని మించిన దైన మున్నదే

ఆకులు బండినక్రమున కడ్డ బ్రతిష్ఠితమైనయట్లు ॥
సోకము లోను ఋతులు యజుస్సులు సామలు నాల్గవ శతాబ్దముల్
తేకువఁ బ్రాణమందున బ్రతిష్ఠితముల్ ఋభురాజునగు న
ప్రాకృతదైవతంబయిన ప్రాణమే సర్వవిష్ణుగూర్తినై

నీవు సమస్తగర్భముల నిల్చి ప్రజాపతివై మహాబలుఁ
జీవులు నిందియంబులును జేర్తురు నీకు నహింతు వెల్లగఁ
దేవతలఁ సమస్తపితృదేవతలం బ్రథమస్వభాకృతీ!
యీచ యధర్వుఁ డాంగిరసుఁ డీఋషు లెల్లగ జ్ఞానరూపమై

ఇగ్రుండవు దుగ్రుండవు
సాంద్రమూగు తేజములకు స్థానంబవు నీ
నిగిరిమచుల కధిపతివి య
తొద్రొక్కితిస్సులకును దరణిని విధివై

ఏతరువు నీది వాక్కున
చేతింబునఁ గనులఁ జెప్పునఁ జెనువాగునా యా
నీతరువు శివకరంబగు
గాత వదిలిపోకు మమ్మ! పాణిమ! సివున్

ముల్లోకమున వృత్తము
శీలీ! నీయెడఁ బ్రీతిష్ఠితంబయి పాలుచున్
బిల్లలయెడఁ గృపఁ బూనుము
పెల్లుగఁ బ్రీతియును శ్రీయుఁ బెంచుము కరుణాన్

శ్రీ తా శ్వ త ర ము

[నిత్య శ త క ము : ౭ న ప ది]

అరయ ననర్థుడై మ నిహితార్థుడు తాల్చును శక్తి యోగని
 ర్భూడఁ గు యేకమూర్తి బహువర్ణము సంతమునందు సర్వమే
 డైఁ బొగయించు నాత డొకడే రవిచంద్రులు పంచభూతముల్
 సగగ నతిగడ శుక్రము ప్రజాపతి యాతఁడే బ్రహ్మ మంత్రుల

ఆతఁడే పూగుఘుడు నలినాక్షుడు పుత్రుడు పుత్రి యాతఁడే
 యాతఁడే నృధుడై నాకు నాతఁడే పుట్టును విశ్వేశోముఖుం
 డాతఁడే నీలుడై నారిత్రుడొచుఁ బతింగుడు లోహితాక్షుడై
 యాతఁడే 'మేఘము' బుతువు లంబుధి యాతఁడు కాని దున్నదే

అజ బహుసంతతిం గనెడు నట్టిది లోహిత శుక్ల కృష్ణ సా
 మజగమనఁ సరూప జుషమాణుఁ డజం డొకరుండు దానిభా
 వజకృతులందుఁ గ్రిందగుచుఁ బైనగుచుండును భుక్తభోగిం
 యజుడొకరుండుదానివిషయమ్ముద్యజించుఁబరోక్షకాముడై

మొగిని సుపగ్గ ముల్ సయుజముల్ సఖముల్ యుగశంబుభిన్నవృ
త్తిగ పొకన్పొత్తు మందుననె తేకునమై పరిచస్పజగ చెకున్
నొగులయి విప్పలంబును దినున్ ఖగ మొక్కగుఁ డన్పొమై నీరూ
ఖగ మొక్కయింతి ముట్టకయ కన్నులతోఁ గను మగ విచ్చలున్

ఒకతగు శాఖయందుననె యుండియు నీతఁడు ముహూర్తమునఁజ్ఞై
నికలచునొక్కఁడై యనుభవింపను నుఃఖనయూ బుకతో
నొకతగు శాఖయందుననె యుండిన యాతిని స్వయంకశా
సహ చహవాగ్భుతున్ గవి యెసంగును దానును నీతితోఁకుఁడై

మహితమునకుఁ గంటు పగమంబగువోమమునందు ఋక్కులతో
దహనముఖుల్ సురాళి నిహితస్థితిఁ గాంచును వట్టికగ్గతుం
డహగనూ మేని చేయు విదితాఖిలవేనుడు నాని నేగ కా
మహితునియందు నిచ్చలు సమాసతి కాంతుగు విజ్ఞతాఖినుల్

చందము యజ్ఞముంగ్రతువు సద్వృత్తిమున్ మఱిభూతిభవ్యముల్
చెందిన వెన్ని వేదములు చెప్పనొ నిన్నను నన్ను మాయ రూ
ప దళగ సృష్టి చేయు సకలాధిపుఁ డీశ్వరు శాలఁ డొక్కఁడే
మోగెను మాయయే స్రవృత్తి మొల్లెడ నివ్వెను సంగముద్రయే

ఈశుఁడు దేవతాప్రభవహేశువు సంస్థితహేతు వొండు వి
శ్వేశుఁడు చుక్రగుఁడు ఋషి నుహేశుఁడు తలఁడు హిరణ్యగర్భుఁడు
కేశుని జాయమాను విహియును దర్శనమాత్ర మాకు దా
నై శుభ యుద్ధి ప్రేమ సకలవిసంగముల గూర్చు కావుతఁ

ద్విపద చశుస్సంగములను దేవతలఁ మణి మెల్ల లోకముల్
కృప మెయి నేమహేశుఁడు భరించుకొ యొక్కఁడు తాను
సూక్ష్మసూ

క్ష్మపువెలుఁగొక్కఁడై కలిలునుధ్యమునందు స నేకరూపవి
శ్వపుణ్ణోదప్రవృత్తిన్నెఱుఁగువాని కనంతము శాంతిరూఁదైపుఁ

అశుఁడె కాలనుగను భువనాఖిలగతు పోసగుచుగడుఁ దా
నాతఁడె సర్వభూతములయందు సకూఢతి సంపదించుఁ దా
మాతనియందె బ్రహ్మములు లందిలు దేవతలుఁ విసిగ్రతు త
ద్దాతయె సృష్ట్యచాశముల సంతతియగుదునె ఛేత్తయయ్యెడుఁ

మా ం డూ క్య ము

(ని త్య శే తి క ము : ౮ వ ప ది)

ఖండ మఖండమై చనిన కాలము సర్వము నోంకృత్యః
 మండిత మోపదార్థమై సమంజసమై చను బ్రహ్మ మాత్మని
 త్యుండును నొక్కరుండును చతుష్పదుఁ డాతఁడె సర్వకాలబ్ర
 హ్మాండసమస్తకారకుఁ డనాద్యుఁ డచిరుఁ డతాడె స్వయం

ప్రథమపాదము వైశ్వానరగుణ స్థూల
 భుక్తు నేకోనవిశంతిముఖము నంగ
 సప్తకము బహిఃస్పృజ్జము జాగరతిము
 స్థానమైచది సర్వమాయాయుతింబు

చను ద్వితీయపాదము శైజసము వివిక్త
 భుక్తు నేకోనవిశంతిముఖము నంగ
 సప్తకము సంతఃస్పృజ్జ మాప్తమైన
 స్వప్నవీధియె దానికి స్థానభూమి

కడుఁ దృతీయము స్రజ్ఞానఘనము పౌజ్ఞ
మొందు నానందమయము నానందభుక్తు
నొక్కఁ డది సుషుప్తసాన మొక్కఁకొర్కి
తూలు స్వప్నము తూలు చేతఁముఖంబు

ఆతఁడె సర్వేశ్వరుఁడును
నాతఁడె సర్వజ్ఞఁ డతఁడె యఖిలప్రభవుం
డతఁడె యంతర్యామియు
నాతఁడె భూతముల కెల్ల హర్తయుఁ దలఁపక

ప్రజ్ఞము నాంతరప్రజ్ఞము గాహిగ
బ్రజ్ఞము నుభయతఃప్రజ్ఞ కాదు
ప్రజ్ఞేతగంబును బ్రజ్ఞానఘనము కా
దగ్రాన్య మవ్యవహార్య మగుచు
నది యదృష్ట మ్మచింత్య మ్మలక్షణము న
వ్యవదేశ్య మదియ శివంబు శాంతి
మేకాత్మగతప్రత్యయైకసారంబు ప్ర
పంచోపశమము నవంచకంబు

విది నశుర్థము విజ్ఞే యనియ యాత్మ
కడఁగి యభ్యక్షరంగు నోంకార మిద్ది
కలలు నాలు గకాగం బుకాగమును ము
కార మి ట్లధిమాత్రా న్ముఖండయు కి

అరయ జాగరితస్థాన మది అకాగ
మనియ వై శ్వానగం బంతు నాప్తివలన
నాదిమ త్వమునలనఁ దద్వేది సగ్వ
కామములు పొగనుఁ బ్రభముఁడై కాంచుఁ బ్రభను

అరయ రెండు స్వప్నస్థాన మద్ది తైజ
సం బుకాగము కర్ష వే సాగు మాత్రా
మరియు నుభయములు కాన సమానుఁ డగుచు
బ్రహ్మవిత్కులజుడగు స్వప్న వేది

మూఁడవది సుషుప్తస్థానమును ముకాగ
మద్ది ప్రాజ్ఞము మితిచేత సగత్యగుగుట
నెవఁడు తద్వేత్త వాఁడు సర్వేశ్వరుగడు
సగ్వ మాతయు వాఁడె యప్రీతి వాఁడు

ఒగిఁ జగుళ్ళ నుద్ది యోంకార మున్నవ
 హుగ్గ మొకఁడు శినము నచ్చ మాత్మ
 ఆత్మచేతఁ బొచ్చు నాత్మయుఁ దాతఁడు
 నెవ్వఁ డెఱుఁగు నిద్ది యెవ్వఁ డెఱుఁగు

ఈ శా వా న్య ము

[ని త్య శ త క ము : ౯ వ ప ది]

నీ జగంబున గదలు చింతయు నున్నను నది యుగ్మగా
నోదిత, మందుచే జగమువొప్పున బోక భుజిపుమీ!, సా
శ్రీ దొరయించుకో మనసు చేయకు, వర్ష శతాబు జీవితే
చ్చాదృతిఁబూనియుండు మను సంగతికన్నము సాచరించుచు

ఈగతి సాచరించు నరు వింతయుఁ గన్నము తొక్కబోవ నీ
నాగుగయగు బద్ధుడగు నాఁ డెవఁ జాత్కిహనుండు నాఁడు మృ
త్యుగమవేళ సగభణుసాభిధమైన యసుగ్యలోకఁగూ
తాగనుండు సేయు నితతంబుగ సూగ్యుదివ్యపేతము

మనసున కది పూర్వ మతిహాసనవేగము నిత్య మొండు బా
నిని బడి పర్యులెత్తును మనీషయు సర్వము మాతరిశ్వనా
రినిచయ మది యొక్కఁడు భరించుఁ జలాచల మది దూగఁనుం
దున నికటంబునకొ వెలిని దోచును లోపల దోచు సంతటక

అఖిలభూతములు లాత్కముగా, దాత్క యుఖిల
భూతములయందుఁ జూచెను పురుషునకును
లేదు విచికిత్స, కోపము లేదు, లేదు
శోకమును, సర్వ మొకటిగాఁ జూచు నెడల

అది శుక్రంబు నకాయ మనిగాము సర్వాంతము నన్నావిగం
బది శుద్ధింబు నసాపనిదము మనీషాస్థాని కా నొక్కఁడు
న్నది సర్వమును దానయైనది జగన్నానాపతుల్ దానిశ
శ్వదనానాజ్ఞను సర్వకాలము సమర్ప్యత్వంబు దీపించుచున్

ధీరులనుండి మా కిది శ్రుతివ్యవహారము వచ్చుచుండె వి
ద్యావతికిఁ ఫలం బొకఁడు నన్య మవిద్యను, రెండు వేర్వేరు
జేరిని దాఁడు మృత్యువు నవిద్యను దత్తు-త్తక్కపేర్చి వి
ద్యాదుచిరాభిమగ్న నమృతత్వముఁ గాంచు సనాతనస్థితి

ధీరులనుండి మా కిది శ్రుతివ్యవహారము వచ్చుచుండె వే
ర్వేరు ఫలాభిసాధి యగు బిట్టు నసంభవసంభవంబులక
మేరలు దాఁటియెంతయును మృత్యువు దాఁడు నసంభవంబునే
దారిన మాయ నోర్చి యమృతత్వము గాంచు సుంభవంబుచే

కడు సత్యముఖము మూయం
బడియుండె హిగ్గెయంపుఁ బాత్రముచేతక
గడు దయఁ దెరువుము పూఁతుండ
దడఁబడసికుండ సత్యధర్మనికొఱగుక

ఇక వాయు వనిల మమృతము
ప్రకటశరీరమ్ము నేడు భస్మాంతంబై
యకటా! యేమి పొనర్చితి
వి నాయ మప్పుడు స్మరింపవే! యొక్కరునా!

ఓయగ్ని! మంచిత్రోవను
బోయెడు గతి నుమ్ముఁ గొంచుఁ బో! వక్రింపా
నేయధ్వ ముడిగి సికును
భూయిష్ఠులు నమడక్కి పొనరింతుమయా!

శాంతి శాంతి శాంతి :

(నిత్య శాంతి కము : ౧౦ వ పది)

క్షుర ముది కాకయుండ సహసాయతనంబు పొనర్చుచుండు ర
క్షుగమునకంటె లోకమున శాశ్వతమం చని యందురే శిలా
క్షుగముని భౌగ్యసంస్కృతికిఁ గట్టెను సాధ మొకండు ప్రేమని
గృహఁడయి పాఞ్చాయంబునకు వచ్చిన చేటది లేని జాతికి

నానసినాఁడు నీవు లలనా! పితృదత్తపు నాకు నేను గా
నీ పొనగించి రోగియఁగు మొ యెవ్వనినో హరియించి తేను లే
దే పడఁతీ! నినుక జడము మీనము తొయియు దివ్యమాండ్రభా
షాపగమోత్తమంబయిన సాధయు కట్టితి నే సురాలయా !

ఏలొలినాఁడు సాగరము లేలిన యాండ్రులభావలోన బ్ర
స్ఫీతత సంస్కృతోక్తులనుఁ బెంచిన యాండ్రులభావలోన మ
చ్చేతము సామృద్ధి విరచించిన యీకృతి రాజకీయగు
ర్జాతులదైన యొత్తిడికి సంశయ మందెద నిత్యతాపిత్విక

“గోయ్యు” సాగ్వముఖీనస్పష్టి యయినాన్ గీర్వాణసాగస్వతం
 బునై నం దనయగతి శిల్పి కలుగగజోడన్న నన్నయ్య నా
 సిన భావన్ గవియించి యీకృతి పరిక్షిణోదినోత్సాహుడై
 వనితా! నీస్మృతికావ్యనిత్యతకునై నాయోటనిగ గాగచెదన్

బహుస్థిదాంతవిదూషితాబయిన యీ భాసాప్రసాదంబునన్
 విహంగభాసనసానుకూలగచనా వేగంబు దోసంబుగా
 బ్రహ్మరిపూటడి సగనయగపడెద దీన్యత్ప్రస్థానకావ్యవి
 గ్రహభీతిన్ గ్రహభీతి శాగనికరాకాచగద్రబంబు నాన్

చూడను లేని నూతనయుషుల్ జనియించిరి సాగగంబునం
 గూడిన యుష్టు నీడ్వగము కోవిదు లిగచక చేయనచ్చు నా
 కూడిక నీచ్చు సగ్వమునకుం బొసరింపగరాదు నిత్యమై
 కూడిన యుష్టులగ దెలిసికోను నిగంతయత్నధూర్తులై

అయ్యో! సగ్వము కుద్దలిం చెదర యాయజ్ఞానపహా మూఁక తా
 మొయ్యున్ వే యధికాగధూర్వహృతై యుయ్యాలున్

గచ్ఛముల్

కియ్యల్ కోయుటలున్ సగస్వతి భయగ్రస్తాశ్చయై గుగ్గో
 ముయ్యే రై చను శాంతి గావుత మహామోహాభిసర్యాప్తికిన్

శాంతి సమస్తభావచయసాగరబాహువహ్నిమూర్తికి
 శాంతి పరాభిమానమతిసంగతమోహమహాగయరాశికి
 శాంతి మహాఘనగజవితసాత్పరిచిత్రిత్రభావసం
 బ్రాంతికి భాగితిమూలకవిపత్తికి గృతదైత్యుడికి

శాంతి సమస్తభావచయసంతతికి విశ్వోగ్రదుఃఖని
 క్రాంతికి శాంతి శాంతి సఖిబాకసమస్తసమూర్తిభాగసం
 క్రాంతికి శాంతి సంతతఘరాపరిచృత్యననూనామోహాదు
 ద్ధాతవికాసంతతికి దాంతహృషీకకరాళకేళికి

శాంతి గంగాపదార్థస్వగుసంతతికి జలభూతసాక్షికి
 శాంతి మహాగ్నిభూతపరివర్తకు శాంతి మహాత్మకాంక్షి
 క్రాంతికి శాంతి శాంతి ప్రనిగ్రహితగాఢవియత్రానామసం
 క్రాంతికి శాంతి శాంతి సుకల్పితవైషణికప్రవృత్తికి

